

บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและนำเสนอเป็นลำดับ
ดังนี้

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. การบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
3. แนวคิดเกี่ยวกับการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา
ขั้นพื้นฐาน
4. หลักการ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา
5. หลักการ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
6. ประวัติโรงเรียนบ้านเมืองคอง
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่แนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติของ
ประชาชนในทุกกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาประเทศให้
ดำเนินไปในทางสายกลางโดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจจะต้องอาศัยความรู้ รอบคอบและความ
ระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอนโดยหา
จุดเด่นของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เพิ่มวิสัยทัศน์ มุมมองใหม่ที่ทำให้เกิด
การบูรณาการเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจึงมุ่งเน้นให้เกิดการพิจารณาอย่างรอบด้าน มีความ
รอบคอบ ระมัดระวังในการดำเนินงาน โดยเลือกรับการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบในแง่ดี
ในขณะที่เดียวกันก็ต้องสร้างระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีต่อการเปลี่ยนแปลงในแง่ที่ไม่ดี และ
ไม่อาจจะหลีกเลี่ยงได้ เพื่อกำจัดผลกระทบให้อยู่ในระดับที่ไม่ก่อให้เกิดความเสียหาย หรือไม่เป็น
อันตรายอย่างร้ายแรง ทำให้กิจการยังคงดำเนินการต่อไปได้ อีกทั้งจะต้องเกี่ยวข้องโยงสัมพันธ์ซึ่งกันและ
กันทั้งจากปัจจัยภายนอก โลกยุคทุนนิยมในกระแสโลกาภิวัตน์ และปัจจัยภายในคือความต้องการของ
มนุษย์อย่างไร้ขอบเขต เกินความพอดีไม่รู้จักรักรประมาณ ขาดเหตุผลและจริยธรรม อีกทั้งการเอา
เปรียบ เบียดเบียนตนเองและเบียดเบียนคนอื่น (เกษม วัฒนชัย 2550 :1-14, พิพัฒน์ ยอดพฤติการณ์
2550 : 82-93)

ความหมายหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เกษม วัฒนชัย (2550 : 1-6) ได้กล่าวถึงเศรษฐกิจพอเพียงในลักษณะดังนี้ คำว่า “เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นคำที่ใช้กันอย่างแพร่หลายโดยที่ผู้พูดแต่ละคนก็จะตีความเอาเอง จึงทำให้ความหมายเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกันมาก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงได้มีพระบรมราชวินิจฉัย และทรงพระกรุณาปรับปรุงแก้ไขบทความเรื่อง “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิในทางเศรษฐกิจและสาขาอื่นๆ มาร่วมกันประมวลและกลั่นกรองพระราชดำรัสเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งได้พระราชทานไว้ในวโรกาสต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของทุกฝ่าย และประชาชนทั่วไปเมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน 2542 โดยสรุปใจความได้ว่า

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกๆระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน และการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกัน จึงต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม และความรอบคอบเพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี (พิพัฒน์ ยอดพฤติการ 2550 : 23) ในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีคำสำคัญ (Key Words) ที่ควรทราบได้แก่

1. ความพอประมาณ หมายถึง ความเหมาะสมของการดำเนินงานทั้งในแง่ของขนาดที่ไม่เล็กเกินไปหรือไม่ใหญ่เกินไปแต่เป็นไปตามอัตภาพและสภาพแวดล้อม และในแง่ของจังหวะเวลาไม่เร็วเกินไป หรือไม่ช้าจนเกินไป แต่รู้จักทำเป็นขั้นตอน เพื่อให้การดำเนินงานมีความก้าวหน้า โดยที่ไม่ทำให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อน

2. ความมีเหตุผล หมายถึง การพิจารณาที่จะดำเนินงานใดด้วยความถี่ถ้วนรอบคอบ ไม่ย่อท้อ ไร้อคติ คำนึงถึงเหตุและปัจจัยแวดล้อมทั้งหมด เพื่อเป็นการดำเนินงานเป็นไปอย่างถูกต้องดีงาม เกิดประสิทธิผลเกิดประโยชน์ และความสุข โดยปราศจากการเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

3. การมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี หมายถึง การจัดองค์ประกอบของการดำเนินงาน ให้มีสภาพพร้อมรองรับต่อผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายในได้เป็นอย่างดี

สรุปได้ว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาในการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติตนตามทางสายกลางเหมาะสมกับอัตภาพแห่งตนเป็นสำคัญ

เงื่อนไขหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เงื่อนไขหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย 2 เงื่อนไข(เกษม วัฒนชัย, 2550 : 7-12) คือ

1. เงื่อนไขความรู้ หมายถึง อาศัยของดำเนินงานเพื่อให้เป็นไปอย่างถูกต้อง ประกอบด้วยความรู้รอบรู้ คือ ความรู้ลึกในงานที่ทำและความรู้กว้างในสภาวะแวดล้อมและสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับงานที่ทำ ความรู้ลึก (สติ) คือการยั้งคิดพิจารณา และรู้ทันสภาวะการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนที่จะกระทำการใดๆ และความรู้ชัด (ปัญญา) คือการเห็นและเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างกระจ่างชัด ถูกต้องตามเหตุตามผลและตามจริง

2. เงื่อนไขของคุณธรรม หมายถึง เครื่องอาศัยของการดำเนินงานเพื่อให้เป็นไปอย่างดีงาม ประกอบด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต คือความประพฤติชอบ มีการพูดและการกระทำที่ตรงต่อหน้าที่ การงาน ต่อตนเอง และต่อผู้อื่นที่เกี่ยวข้อง มีเจตนาบริสุทธิ์ ไม่คดโกง ไม่หลอกลวง และไม่เอาเปรียบ เปรียบ ความอดทน มีความเพียร คือความบากบั่น ความกล้าแข็ง มีความหนักแน่น ไม่ย่อท้อ ทำให้มีการดำเนินงานรุดหน้าเรื่อยไป จนประสบผลสำเร็จ และความรอบคอบระมัดระวังคือการพิจารณาอย่างถี่ถ้วนในทุกแง่มุมก่อนที่จะดำเนินงานเพื่อมิให้เกิดความผอเผลอและพลั้งพลาด

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่สะท้อนถึงแนวคิดหลัก ซึ่งจะเป็นหนทางในการฟื้นฟูประเทศจากวิกฤตการณ์ โดยได้ทรงพระราชทานแก่พสกนิกรให้ปฏิบัติชีวิตเรียบง่ายตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อที่จะสามารถอยู่รอดจากวิกฤตเศรษฐกิจ โดยทรงตรัสย่ำว่า “ถ้าเรารู้จักคำว่าพอ เราก็จะไม่ลำบากจากความโลภและจะไม่ไปทำลายทรัพยากร ไม่สร้างปัญหาให้ผู้อื่นเดือดร้อน” โดยความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเศรษฐกิจฐานราก หมายความว่าให้พอเพียงเริ่มด้วยพอมีพอกิน ในหมู่บ้านในชุมชน และมีการพัฒนามีการแลกเปลี่ยนระหว่างหมู่บ้าน อำเภอ จังหวัด ประเทศ จึงกล่าวได้ว่าหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาแบบสมดุลและนำไปสู่ความยั่งยืน

“...สำคัญอยู่ที่เราพออยู่พอกิน และมีเศรษฐกิจการเป็นอยู่แบบพอมีพอกิน แบบพอมีพอกิน หมายความว่า อุ่มชูตัวเองได้ให้มีพียงแก่ตัวเอง” (พระราชดำรัส พระราชทานเมื่อวันที่ 5 ธันวาคม 2540) ความพอเพียงประกอบด้วยคุณลักษณะ 3 ประการ กล่าวคือ ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดี ที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาด

ว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อม กับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ 2542 : 15)

ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2542 : 9) พิจารณาความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำรัส มองว่า ความพอเพียงมิได้มีความหมายในแง่เศรษฐศาสตร์แต่เพียงด้านเดียว แต่มีความหมายเชิงปรัชญา จริยธรรม คุณค่าและปทัสถานทางพฤติกรรมสำหรับการดำเนินชีวิตทุกๆ ด้านอีกด้วย เป็นปรัชญาการ พัฒนาที่เน้นทางสายกลาง เป็นความพอเพียงที่มีพลวัต (Dynamic) และมีแง่มุมทางด้านปรัชญาและ ด้านเศรษฐศาสตร์ คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบ ภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอก และสามารถพึ่งตนเองได้ (Self Reliance) ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบและความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำ วิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน ที่สำคัญจะต้องส่งเสริมพื้นฐาน จิตใจของคนในชาติโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกใน คุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรู้ที่เหมาะสม ดังนั้น หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจึง เป็น “A Balanced, Middle-Path Approach to Development” และอาจเรียกปรัชญามัชฌิม พัฒ นาของ พระ บาท สม เด็จ พระ เจ้าอยู่หัว (His Majesty the King’s Philosophy of Development)

อภิชัย พันธเสน (2549 : 182-185) พิจารณาถึงหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงย้ำถึง ความพอมีพอกิน ความพอประมาณ ซื่อตรง ไม่โลภ และ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น มีรากฐานความคิดจากหลักคิดเชิงพุทธที่เรียก มัชฌิมาปฏิปทา คือการยึดหลักทาง สายกลาง และมองว่าเนื้อหาของเศรษฐกิจพอเพียงคือพุทธเศรษฐศาสตร์ โดยเฉพาะเมื่อพิจารณา เป้าหมายการผลิตและการบริโภคในพุทธเศรษฐศาสตร์ มุ่งที่จะให้ระบบดำเนินไปอย่างต่อเนื่องในลักษณะ ที่ยั่งยืน (Sustainable) ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดหลักที่เป็นภูมิปัญญาสากล ซึ่งอดีต เลขธิการองค์การสหประชาชาติ นายโคฟี อันนัน ได้มองเห็นถึงความสอดคล้องว่าเป็นกระบวนการทัศน์ ใหม่สู่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ยั่งยืน โดยในคำประกาศราชสดุดีเฉลิมพระเกียรติในพิธีทูลเกล้าถวาย รางวัลความสำเร็จสูงสุดด้านการพัฒนามนุษย์ (Lifetime Achievement Human Development) แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้กล่าวถึง เรื่องนี้อย่างชัดเจนและสะท้อน ถึงการยอมรับใน พระอัจฉริยภาพของพระองค์ท่านในฐานะกษัตริย์นักพัฒนา (The World’s Development King)

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาที่ยั่งยืน

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นรากฐานสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน โดยแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาแบบยั่งยืน (Sustainable Development) เป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นกระบวนการพัฒนาที่สมดุล

ให้ความสำคัญเรื่องความเสมอภาค และความเป็นธรรมในการจัดสรรคุณค่าให้แก่สังคม (เกษม วัฒนชัย 2550 : 9-15) แนวคิดดังกล่าวเป็นกรอบสำหรับการบูรณาการนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนา เพื่อตอบสนองความต้องการของชนรุ่นปัจจุบันและอนาคต การพัฒนาแบบยั่งยืนเป็นการพัฒนาที่ไม่ทำลายฐานทรัพยากรธรรมชาติ และมุ่งส่งเสริมสมรรถนะของคน ชุมชนและสังคม ซึ่งแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ให้ความสำคัญเรื่องการบูรณาการระหว่างการอนุรักษ์ และการพัฒนาสำหรับเป็นพื้นฐานในกระบวนการตัดสินใจนโยบายในการส่งเสริมการพัฒนาที่มีคุณภาพ ทั้งนี้ การพัฒนาแบบยั่งยืนเป็นทัศนภาพใหม่ของการพัฒนา โดยมองว่าการพัฒนาแบบยั่งยืนเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับปฏิสัมพันธ์ในลักษณะพลวัตระหว่างเป้าหมายของ 3 ระบบย่อย กล่าวคือ ระบบชีวภาพ (Biological System) ระบบเศรษฐกิจ (Economic System) และระบบสังคม (Social System)

นอกจากนี้องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ ได้ย้ำถึงความจำเป็นในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และคุ้มครองสิ่งแวดล้อมเพื่อสนองความต้องการของมนุษย์ และให้ความหมายของการพัฒนาแบบยั่งยืนว่าเป็น “การจัดและอนุรักษ์ฐานทรัพยากรธรรมชาติ การเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีและด้านสถาบัน เพื่อนำไปสู่การตอบสนองความต้องการของชนรุ่นปัจจุบันและอนาคต ให้การพัฒนาเป็นที่ยอมรับได้ทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และด้านวิชาการ” (กระทรวงศึกษาธิการ 2550 : 209-210)

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต 2543 : 62-63) มองว่าการพัฒนาที่ยั่งยืนมีลักษณะพัฒนาที่เป็นบูรณาการ คือทำให้เกิดเป็นองค์รวม (Holistic) หมายความว่าองค์ประกอบทั้งหลายที่เกี่ยวข้องจะต้องมาประสานกันครบองค์ และมีลักษณะอีกอย่างหนึ่ง คือ มีคุณภาพ ลักษณะการบูรณาการ เช่น เอาภารกิจในการคุ้มครองแหล่งทรัพยากรธรรมชาติมาบูรณาการเข้ากับภารกิจในการแก้ไขบรรเทาปัญหาความยากจน ถ้าสองอย่างมาบูรณาการกันได้ ก็ถือว่าเป็นลักษณะของการพัฒนาที่ยั่งยืน กล่าวอีกนัยหนึ่ง รากฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืนก็คือการทำให้กิจกรรมของมนุษย์สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ

เสนห์ จามริก (2541 : 8-21) แสดงทัศนะในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมองว่าอดีตสังคมไทยในยุคเร่งพัฒนาเป็นตัวกำหนดวิถีทางสู่วิกฤตความตกต่ำในปัจจุบัน โดยนัยนี้ “เศรษฐกิจพอเพียง” จึงมีความหมายเป็นทั้งมาตรการเร่งด่วน และในขณะเดียวกันเป็นการฟื้นฟูและวางรากฐานทางจิตสำนึกและวัฒนธรรมเพื่อการดำรงอยู่ และคุณภาพชีวิตในสังคมโลกซึ่งมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ โดยสาระหมายถึง หลักการสังคมอันพึงได้รับการพิทักษ์พิเคราะห์อย่างกว้างไกล เชื่อมโยงมิติทั้งอดีตและปัจจุบันให้เกิดวิสัยทัศน์ร่วมกันของคนในชาติเพื่อการพัฒนาอย่างสร้างสรรค์และยั่งยืนต่อชีวิตและสังคมในอนาคต ทั้งนี้ มองว่าการพิจารณาสาระของเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาที่ยั่งยืน ควรตั้งอยู่บนฐานของความจริงและคุณค่า 3 ประการ ได้แก่ สำนึกความเป็นชุมชนและสังคม ความประสานกลมกลืนของเสรีภาพกับความเป็นธรรมทางสังคมและคุณค่าศักยภาพในการ

พัฒนาตนเองของมนุษย์ล้วนสัมพันธ์เชื่อมโยงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ประกอบเป็นวิถีชีวิตอันเที่ยงธรรม ตามหลักพุทธศาสนาเรียกว่าเป็นวิถีแห่งธรรม ธรรมะซึ่งไม่ใช่สิ่งที่สถิตอยู่เหนือธรรมชาติของมนุษย์ ปุถุชนซึ่งดำรงอยู่ในสังคมโลกของกิเลส ความต้องการและผลประโยชน์ ประเด็นหลักอยู่ที่จะต้อง เสริมสร้างปลูกฝังวัฒนธรรมและวิถีการเรียนรู้ที่ “รู้จักพอ” ประเด็นที่ต้องตระหนัก คือ ปมปัญหาอันเกิด จากความลึกลับขัดแย้งในระดับวัฒนธรรมการเรียนรู้ของชนชั้นนำและนโยบายของรัฐ กล่าวคือ ปัญหา นโยบายที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่ “ไม่รู้จักพอ” ซึ่งส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจสังคมใน ระดับล่างๆ ปฏิบัติการเศรษฐกิจพอเพียงในส่วนที่ยังพอมีหลงเหลืออยู่ และในส่วนที่พยายามเริ่มขึ้น ใหม่ หลักการ “เศรษฐกิจพอเพียง” จึงมีนัยความหมายในมิติเศรษฐกิจการเมืองเพื่อการแบ่งปัน และสันติสุข

องค์ประกอบหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

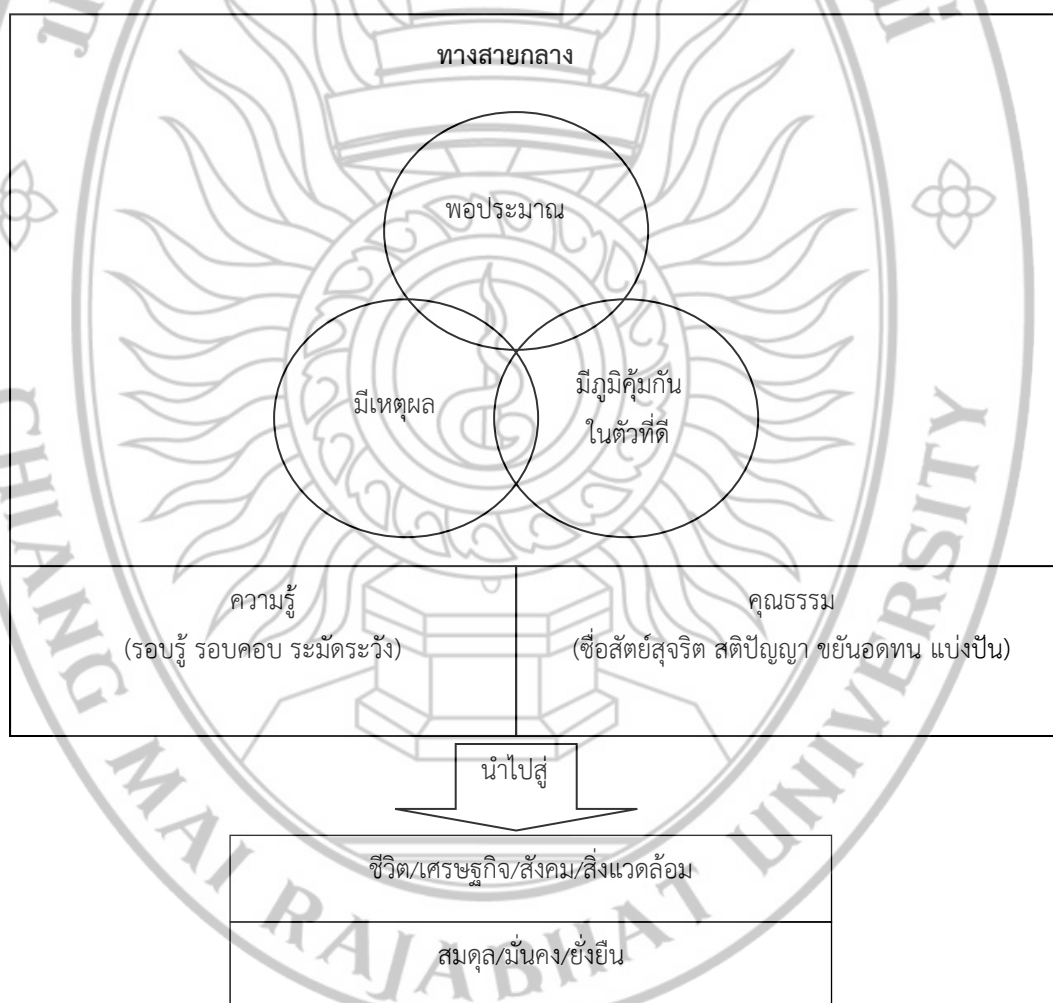
หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีหลักพิจารณาอยู่ด้วยกัน 5 ส่วน (สมบัติ กุสุมาลี, 2550 : 4-5) ดังนี้

1. กรอบแนวคิด เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็นโดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาบูรณาการใช้ได้ตลอดเวลา และเป็น การมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤต เพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา
2. คุณลักษณะ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาบูรณาการใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลางและการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน
3. คำนิยาม ความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะพร้อม ๆ กัน ดังนี้
 - 3.1 ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่นการผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ
 - 3.2 ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ
 - 3.3 การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล
4. เงื่อนไข การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้นต้องอาศัยทั้งเงื่อนไขความรู้และเงื่อนไขคุณธรรมเป็นพื้นฐาน ได้แก่

4.1 เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกันเพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

4.2 เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

5. แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ จากการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี จากองค์ประกอบ 5 ส่วน เพื่อให้สามารถเข้าใจได้มากขึ้น จึงขอเสนอเป็นแผนภาพที่ 2.1 ดังนี้

ภาพที่ 2.1 สรุปหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ที่มา : สมบัติ กุสุมาลี (2550 : 4)

หลักปฏิบัติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

การดำเนินการเศรษฐกิจพอเพียงไม่ว่าจะอยู่ในระดับใด สิ่งที่จะต้องคำนึง อยู่เสมอคือ หลักคุณธรรมและหลักความรู้ เพราะถ้าหากไม่มีการแบ่งบัน เกื้อกูลกัน ก็จะทำให้มีการกอบโกย โกงกิน เอาไรต์เอาเปรียบคนอื่นและสังคม จะไม่สามารถจะอยู่ด้วยกันอย่างสันติสุขได้ การมอง เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวจิตวิสัยก็ถูกละเลยไป

สมบัติ กุสุมาลี (2550 : 6-8) ได้สรุปจุดเน้นของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงว่า มีดังนี้

1. เน้นให้คนเข้าใจลักษณะพื้นฐานทางสังคมว่า “ความเปลี่ยนแปลง” คือความจริงแท้ทางสังคม หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงถือว่าการเปลี่ยนแปลงเป็นอนิจลักษณะของสังคม ดังนั้น คนในสังคมจึงต้องรู้จักมองโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลานี้เป็นระบบ ต้องไม่มอง โลกอย่างหยุดนิ่งตายตัว ต้องเข้าใจว่าทุกอย่างล้วนอยู่ภายใต้พลังพลวัตการเปลี่ยนแปลงซึ่งมีตรรกะ ของเหตุและผลที่สัมพันธ์เชื่อมโยงกัน

2. เน้นการสร้างความพร้อมรองรับกับการเปลี่ยนแปลง กล่าวคือเมื่อมองโลกในเชิงพลวัต แล้ว คนก็จะต้องหันกลับมาถามทบทวนตนเองว่าจะเตรียมพร้อมตนเอง ครอบครัว ชุมชน องค์กร และประเทศชาติ ให้สามารถรองรับเข้ากับแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงได้อย่างไร หากพิจารณาจาก คำนิยามข้างต้น จะเห็นได้ว่าหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดที่ไม่ได้ปฏิเสธกระแสโลกาภิวัตน์ แต่ประเด็นสำคัญกลับอยู่ที่ว่าจะปรับตัวเปลี่ยนแปลงให้เท่าทัน และมีภูมิคุ้มกันต่อกระแส เหล่านั้นอย่างไร

3. เน้นการสร้าง ความสมดุล มั่นคง และความยั่งยืนระยะยาว กล่าวคือ ในการที่จะปรับตัว ให้พร้อมรองรับกับการเปลี่ยนแปลงได้ หลักสำคัญในการเตรียมความพร้อมนี้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จะไม่มองเพียงแค่การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า หรือการเอาตัวรอดได้ในระยะสั้น ๆ หรือการ แก้ปัญหาให้แต่ตัวเองเอาตัวรอดได้ แต่ไปสร้างความเสียหายให้กับภาคส่วนอื่น หลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงจะเน้นเรื่องของการมองการณ์ไกล การเห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้งและการมี ชีวิตที่ตีรรมกันในระยะยาว

4. เน้นความพอดี พอประมาณ รู้จักตนเอง รู้จักบริบท ในการที่จะทำให้สังคม ชุมชน องค์กร มีความสมดุลยั่งยืนระยะยาว คนในสังคมจะต้อง “รู้เรา รู้เขา” คือรู้จักตนเอง รู้จักรากเหง้า ประวัติศาสตร์ ภูมิปัญญา ความสามารถ จุดแข็ง จุดอ่อนของตนเอง และรู้จักวิเคราะห์บริบท/ สภาพแวดล้อมแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรอบด้าน รวมทั้งรู้จักทำความเข้าใจสังคม/ชุมชน/องค์กร ในส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องและเมื่อพิจารณา “ตัวเราและสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง” อย่างรอบด้านแล้ว หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะเน้นให้เราได้รู้จัก “ความพอประมาณ” และ “ความพอดี” กล่าวคือ รู้จักประเมินและประมาณตนเองว่า “ความพอดี พอเหมาะพอควร” สำหรับสังคม/ชุมชน/องค์กร

ของเราควรจะอยู่ ณ จุดใด สิ่งที่เราควรหลีกเลี่ยงก็คือ การทำอะไรที่สุดโต่งทั้งในทางบวกและทางลบ เช่น การทำอะไรที่เกินความสามารถ เกินศักยภาพและขีดราคาแห่งทางสังคมหรือการทำอะไรที่ต่ำกว่าความสามารถ ศักยภาพและความเป็นจริงของตนเอง เป็นต้น

5. เน้นการมีความรู้และควมมีคุณธรรม คนที่จะรู้จักตนเอง รู้จักสภาพแวดล้อมและรู้จักการประมาณตนเองนั้น จะต้องเป็นผู้ที่มีความรอบรู้และมีธรรมะอยู่ในจิตใจ เงื่อนไขที่หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงยึดถือว่าเป็นหัวใจสำคัญก็คือ การที่คนในองค์กร ชุมชน สังคม จะต้องใช้ชีวิตและทำงานอยู่บนพื้นฐานของความรู้ การมีสติปัญญาและการหมั่นเรียนรู้ แสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่องมากกว่าการใช้แต่อารมณ์ ความรู้สึกและอคติเดิม ๆ ในการตัดสินใจ รวมทั้งคนในองค์กร ชุมชน สังคม จะต้องมีคุณธรรมเป็นพื้นฐานของจิตใจ เช่น มีความ پاکเพียร อุตสาหะ มีระเบียบวินัย ซื่อสัตย์สุจริต มีสัมมาอาชีพะ มีธรรมะในจิตใจ มีความสามัคคี เป็นต้น

6. เน้นการพึ่งตนเอง การพึ่งพิงอิงกันและความรับผิดชอบต่อส่วนรวม เป้าประสงค์สำคัญของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงก็คือทำให้คน ครอบครัว ชุมชน องค์กร สังคมสามารถที่ยืนหยัดบนขาของตนเอง “การพึ่งตนเองได้” คือหัวใจสำคัญ แต่การพึ่งตนเองได้ไม่ได้หมายความว่า จะใช้ชีวิตและปัจเจกชนนิยมตัวใครตัวมัน ตัดขาดความสัมพันธ์จากโลกภายนอก หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงส่งเสริม “การพึ่งตนเองแบบยั่งยืน” กล่าวคือการรู้จักสร้างความสัมพันธ์ ร่วมมือช่วยเหลือ แบ่งปัน ถ้อยทีถ้อยอาศัยกับผู้อื่นที่เกี่ยวข้อง หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไม่ส่งเสริมให้คนเห็นแต่ประโยชน์ส่วนตน (Self-Interest) เป็นที่ตั้งแต่ให้คุณค่าอย่างยิ่งกับการสร้างวิสัยทัศน์ และค่านิยมของคนให้รู้จักรับผิดชอบและเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม (Collective Interest) เพราะประโยชน์ส่วนรวมคือ สิ่งที่จะสร้างความสงบ สันติและความผาสุกของทุกคน ในสังคมในระยะยาว ถ้าจะพิจารณาสรุปเป็นข้อปฏิบัติถึงหลักเศรษฐกิจพอเพียง สามารถนำมาสรุปได้ดังนี้สภาพโดยรวมทั่ว ๆ ไป คือ

1. ยึดหลัก พออยู่ พอกิน พอใช้
2. การทำงานยึดหลัก “ประโยชน์สูง ประหยัดสุด ทำงานให้มากเพื่อให้พออยู่พอกิน ถ้าหากมีเหลือก็จุนเจือสังคม”
3. ยึดความประหยัด ตัดทอนค่าใช้จ่าย ลดความฟุ่มเฟือย ในการดำรงชีพ “ความเป็นอยู่ที่ต้องไม่ฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย ต้องประหยัดไปในทางที่ถูกต้อง”
4. ยึดถือการประกอบอาชีพด้วยความถูกต้องและสุจริต “ความเจริญของคนทั้งหลายย่อมเกิดมาจากการประพฤติชอบและการหาเลี้ยงชีพชอบเป็นสำคัญ”
5. ละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์และแข่งขันในการค้าขายประกอบอาชีพแบบต่อสู้กันอย่างรุนแรง “ความสุขความเจริญอันแท้จริง หมายถึง ความสุข ความเจริญ ที่บุคคลแสวงหา

มาได้ด้วยความเป็นธรรมทั้งในเจตนาและการกระทำไม่ใช่ได้มาด้วยความบังเอิญ หรือด้วยการแก่งแย่งเบียดบังจากผู้อื่น”

6. มุ่งเน้นหาข้าวหาปลา หาอาหาร ก่อนมุ่งเน้นหาเงินหาทอง
7. ทำมาหากินก่อนทำมาค้าขาย
8. ภูมิปัญญาชาวบ้านและที่ดินทำกิน คือทุนทางสังคม
9. ตั้งสติที่มั่นคง ร่างกายที่แข็งแรงปัญญาที่เฉียบแหลม นำความรู้ความเข้าใจอย่าง

ลึกซึ้งเพื่อปรับวิถีชีวิตสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

2. การบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

การบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยพื้นฐานก็คือ การพึ่งตนเองเป็นหลัก หมายถึง การทำอะไรอย่างเป็นขั้นเป็นตอน รอบคอบ ระวังระวัง พิจารณาถึงความพอดี พอเหมาะ พอควร ความสมเหตุสมผล และการพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง การสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นบนพื้นฐานของความสมดุลในแต่ละสัดส่วนแต่ละระดับ ครอบคลุมทั้งทางด้านจิตใจ สังคม เทคโนโลยี ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงเศรษฐกิจ เราสามารถบูรณาการใช้เศรษฐกิจพอเพียงในด้านต่าง ๆ ดังนี้ (ปริยานุช พิบูลสรารุช และ รวีวรรณ ภาคพรต , 2549 : 21)

1. ด้านเศรษฐกิจ ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ใช้ชีวิตอย่างพอควร คิดและวางแผนอย่างรอบคอบ มีภูมิคุ้มกัน ไม่เสี่ยงเกินไป การเผื่อทางเลือกสำรอง
2. ด้านจิตใจ มีจิตใจเข้มแข็ง พึ่งตนเองได้ มีจิตสำนึกที่ดี เอื้ออาทร ประณีประนอม นึกถึงผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก
3. ด้านสังคม ช่วยเหลือเกื้อกูล รู้จักสามัคคี สร้างความเข้มแข็งให้ครอบครัวและชุมชน
4. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รู้จักใช้และจัดการอย่างฉลาดรอบคอบ เลือกใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด ฟื้นฟูทรัพยากรเพื่อให้เกิดความยั่งยืนสูงสุด
5. ด้านเทคโนโลยี รู้จักใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการและสภาพแวดล้อม (ภูมิสังคม) พัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาชาวบ้านเองก่อน ก่อให้เกิดประโยชน์กับคนหมู่มาก
6. ด้านการพัฒนาคน การพัฒนาคนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ การพัฒนาให้แต่ละคนมีหลักคิดและหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง โดยใช้คุณธรรมนำความรู้ เพื่อพัฒนาตนเอง/ครอบครัว/ชุมชน/ชาติ ให้สามารถพึ่งตนเองได้และก้าวหน้าไปพร้อมกับความสมดุลตลอดจนพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ

แนวทางการพัฒนาคนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการฝึกให้คิด พุด ทำอย่างพอดี พอเหมาะ พอควร บนหลักเหตุผล ไม่ประมาท โดยใช้สติปัญญาในทางที่ถูกต้อง เพื่อเพิ่ม

ทางเลือกและพัฒนาศักยภาพของแต่ละคน ให้สามารถอุ้มชูตัวเองและครอบครัวได้ โดยไม่เบียดเบียนตัวเองและผู้อื่น และอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างสงบสุข รู้รักสามัคคี อยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างสมดุลและยั่งยืน และมีค่านิยมที่ดีงาม ร่วมรักษาคุณค่าของความเป็นไทย

การขับเคลื่อนหลักเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นวัฒนธรรมหลักในการใช้ชีวิตของคนในสังคม ต้องมีกระบวนการหล่อหลอมให้ทุกคนมีความเชื่อมั่น และสามารถนำหลักการนี้ไปบูรณาการใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน และการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะทำให้เกิดกระบวนการดังกล่าว (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2550 : 2)

โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) ประจำประเทศไทย (2550 : 38) ได้กล่าวถึงเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาคนว่า เป็นพันธมิตรตามธรรมชาติกับการพัฒนาคน เพราะเศรษฐกิจพอเพียงกำหนดให้คนเป็นศูนย์กลาง โดยมีจุดเน้นอยู่ที่การมีชีวิตที่ดี มีสุขภาพแข็งแรง มีเรื่องของความยั่งยืนเป็นความคิดแกนกลาง เข้าใจถึงความจำเป็นในความมั่นคงของคนและการเพิ่มขีดความสามารถให้คนสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้ อย่างไรก็ตาม เศรษฐกิจพอเพียงนั้นเป็นเพียงพันธมิตรมิใช่คู่แข่งของการพัฒนาคน ทั้งนี้เพราะเศรษฐกิจพอเพียงยังมีประเด็นเพิ่มเติมอีกสองเรื่อง ประการแรก เศรษฐกิจพอเพียงให้ความสำคัญต่อการพัฒนาพื้นฐานจิตใจและจิตวิญญาณมากกว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เศรษฐกิจพอเพียงถือว่าการพัฒนาพื้นฐานจิตใจนั้นต้องเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาทุกชนิด โดยไม่อาจแยกออกจากกันได้ ประการที่สอง เศรษฐกิจพอเพียงได้เสนอแนวทางในการตัดสินใจเกี่ยวข้องกับการใช้ทรัพยากรเพื่อการพัฒนา ที่สามารถนำมาใช้ได้ทั้งในระดับองค์กรหรือหน่วยงานหรือรัฐบาล ตลอดไปจนถึงปัจเจกบุคคล โดยที่เศรษฐกิจพอเพียงได้เสนอว่า จะตัดสินใจอย่างไร

การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา

ท่ามกลางภาวะวิกฤต “คุณภาพการศึกษาตกต่ำ” ประชาสังคมมองปัญหาที่การจัดการศึกษาขาดหลักปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ ข้าราชการที่ปรากฏทางหนังสือพิมพ์และสื่อสารมวลชนต่าง ๆ เช่น ปัญหาวัยรุ่นทะเลาะวิวาท ประพฤติตัวไม่เหมาะสม นักเรียนนักศึกษาค้าประเวณี มั่วสุมยาเสพติด ปัญหาเหล่านี้ล้วนสะท้อนถึงความ “ไร้ประสิทธิภาพ” ในการบริหารจัดการและการนำไปสู่การปฏิบัติ ผู้วิจัยขอเสนอปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นนวัตกรรมสำคัญ เป็นวาระแห่งชาติสำหรับคลี่คลายภาวะวิกฤตและแก้ปัญหาที่ยั่งยืนต่อไปในอนาคต ดังนี้

1. ให้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นวาระสำคัญแห่งชาติในการแก้ปัญหาภาวะวิกฤตทั้งปวง โดยจัดให้มีศูนย์ส่งเสริมและเผยแพร่ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงระดับชาติ ซึ่งมีหน้าที่ในการส่งเสริมสนับสนุนให้กระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติเป็นฐาน และกำหนดเป็นวาระหรือภารกิจสำคัญของหน่วยงานนั้น ๆ

2. กระทรวง ทบวง กรม หรือหน่วยงานระดับจังหวัด อำเภอต่าง ๆ จะต้องกำหนดนโยบายให้สอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยกำหนดนโยบายและมาตรการในการปฏิบัติอย่างชัดเจน

3. หน่วยงานระดับปฏิบัติ เช่น โรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัย หรือหน่วยงานทางการศึกษาทั้งหลาย พร้อมกันนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ ต้องพร้อมกันอย่างจริงจัง ได้แก่

3.1 ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นฐานในการดำเนินงานทุกอย่าง โดยร่วมกันศึกษา วิเคราะห์ และกำหนดแนวทางการดำเนินงานเป็นระบบ 7 ขั้นตอน (สุนัย เศรษฐบัญญัติสร้าง 2550 : 28-37) ดังนี้

3.1.1 จับประเด็นปัญหา หมายถึง ต้องรู้จักว่าปัญหาที่แท้จริงที่จำเป็นต้องแก้ไขคืออะไร

3.1.2 วิเคราะห์สาเหตุของปัญหา หมายถึง ต้องวิเคราะห์ให้รู้ชัดเจนว่า ปัญหาเกิดจากสาเหตุใด มีเหตุและปัจจัยใดที่เป็นปัญหาและอุปสรรค

3.1.3 กำหนดขอบเขตเป้าหมายในการแก้ปัญหา หมายถึง จะต้องรู้และเข้าใจว่าปัญหานั้นมีขอบเขต ทิศทางในการแก้ปัญหามีผลดี ผลเสียอย่างไร การแก้ไขปัญหาที่ถูกทิศทางที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม จึงสามารถแก้ปัญหาได้อย่างยั่งยืนและเสริมสร้างระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

3.1.4 เขียนคำปณิธานหรือทำแผนปฏิบัติ หมายถึง หน่วยงานที่ปฏิบัติทุกแห่งจะต้องจัดทำแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ในการปฏิบัติที่ชัดเจน เป็นขั้นตอน มีระบบกำกับ ติดตาม และประเมินผลอย่างเป็นรูปธรรม

3.1.5 ดำรงความมุ่งมั่น หมายถึง ทุกฝ่ายต้องมีความพยายาม มุ่งมั่นที่จะประพฤติปฏิบัติตามปณิธานหรือแผนปฏิบัติที่กำหนดไว้อย่างจริงจังต่อเนื่อง แสวงหาเทคนิควิธีการต่าง ๆ มาสนับสนุนส่งเสริมการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้บรรลุสำเร็จให้จงได้

3.1.6 อดทน อดกลั้น และอดออม หมายถึง ผู้ปฏิบัติทุกฝ่ายจะต้องมีคุณธรรมประจำใจ กล่าวคือ รู้จักอดทนต่อความยากลำบากในการปฏิบัติทั้งปวง รู้จักอดกลั้น เมื่อประสบกับสถานะความขัดแย้ง ถูกตำหนิติเตียนด้วยเหตุผลใด ๆ และรู้จักอดออมในการใช้จ่าย หรือจนกระทั่งอดออมคำพูดจา มีสติสัมปชัญญะอยู่เสมอ ตามพระบรมราโชวาทคุณธรรม 4 ประการ ได้แก่ การอดทน และอดออมที่จะไม่ประพฤติก้าวความสัจสุจริตไม่ว่าด้วยประการใด

3.1.7 ระวังความชั่วความทุจริต หมายถึง ทุกคนทุกฝ่ายต้องสามารถปฏิบัติตนตามหลักศาสนา คือ ละความชั่ว ประพฤติดี มีจิตใจบริสุทธิ์ผ่องใส ตั้งตนอยู่ด้วยความไม่ประมาททั้งปวง

3.2 นำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นวิสัยทัศน์ (Vision) ของหน่วยงาน เพื่อเป็นเป้าหมายหรือ ธงชัยในการปฏิบัติ

3.3 กำหนดเป็นพันธกิจ (Mission) ที่สำคัญเพื่อเป็นพันธสัญญาที่ต้องปฏิบัติ

3.4 นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสอดแทรกและบูรณาการลงไปเป็นหลักสูตรระดับสถานศึกษา

3.5 บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับเนื้อหาสาระรายวิชาต่าง ๆ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

3.6 ส่งเสริมให้ครูอาจารย์สอดแทรกหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงลงในแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตามนโยบายคุณธรรมนำความรู้ทุกครั้ง

3.7 สถานศึกษาต้องมีระบบการวัดและประเมินที่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระวิชาครบทั้งความรู้ ทักษะ/ประสบการณ์ และคุณธรรม

3.8 ทุกฝ่าย/หรือหน่วยปฏิบัติจะต้องจัดกิจกรรมส่งเสริมเผยแพร่ ยกย่องชมเชยหน่วยงานที่ประสบผลสำเร็จ เพื่อให้ขวัญและกำลังใจ อีกทั้งต้องส่งเสริมสนับสนุนช่วยเหลือและให้กำลังใจแก่บุคคลหรือหน่วยงานที่ไม่ประสบผลสำเร็จ เพื่อให้เกิดความพยายามอย่างกัลยาณมิตรต่อไป

หลังจากที่ประเทศไทยประสบกับภาวะวิกฤตเศรษฐกิจเมื่อปี 2540 สังกมไทยเริ่มต้นตัวที่จะน้อมนำเอาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เคยตรัสไว้ตั้งแต่ปี 2517 มาเป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศและสังคม จึงได้กำหนดไว้ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 และ 10 ซึ่งในการดำเนินการพัฒนาโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงดังกล่าว รัฐบาลได้ดำเนินการในหลายภาคส่วน เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในสังคมไทยอย่างเป็นระบบ ในส่วนของกระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดนโยบายด้านการศึกษา โดยการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับและใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษา สถาบันครอบครัว ชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ทักษะและเจตคติ สามารถนำไปบูรณาการใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างสมดุลและยั่งยืน

ดังนั้น เพื่อให้การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพกระทรวงศึกษาธิการจึงมีนโยบายในปี 2550-2551 ว่า “กระทรวงศึกษาธิการเป็นองค์กรหลักที่มุ่งจัดและส่งเสริมการศึกษาให้ประชาชน มีคุณธรรม นำความรู้ มีคุณภาพ มีศักยภาพในการพัฒนาตนเองตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เสริมสร้างสังคมคุณธรรม พัฒนาสังคมฐานความรู้ และยืนหยัดในเวทีโลกบนพื้นฐานของความเป็นไทย” จึงมีนโยบายให้หน่วยงานในสังกัดร่วมประสานความร่วมมือระหว่างกันในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงสู่

สถานศึกษา โดยกำหนดแผนดำเนินงานหลักไว้ 4 ประการ คือ 1) การสร้างความรู้ ความเข้าใจโดย การพัฒนามาตรฐานการเรียนรู้และสื่อการเรียนรู้ ตลอดจนกิจกรรมส่งเสริมรูปแบบต่าง ๆ การพัฒนา บุคลากรเครือข่าย การประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจ 2) การนำสู่การปฏิบัติ โดยนำหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอนและการบริหารจัดการ 3) การประสานความร่วมมือและเชื่อมโยง เครือข่าย 4) การติดตามประเมินผลโดยการพัฒนาตัวชี้วัดความพอเพียงของสถานศึกษา การติดตาม ผลงานในพื้นที่ การรายงานความก้าวหน้าการดำเนินงาน การประเมินผลนักเรียน นักศึกษา ประชาชนที่รับบริการ ตลอดจนเชื่อมโยงผลงานของครู ผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จกับการประเมิน วิทยฐานะ (กระทรวงศึกษาธิการ 2551 : 21-30)

ต่อมาคณะทำงาน (อนุกรรมการขับเคลื่อนปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา) ได้ กำหนดยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ 2 ระยะคือ ระยะที่ 1 ปี 2550 กำหนดให้มีสถานศึกษาที่สามารถ เป็นแบบอย่างในการจัดการเรียนการสอนและการบริหาร จัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไม่ต่ำกว่า 80 โรงเรียนระยะที่ 2 ปี 2551-2552 พัฒนาและเครือข่ายสถานศึกษาที่เป็นแบบอย่างในการจัดการกระบวนการเรียนการสอน และการ บริหาร จัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทุกจังหวัด จำนวน 800 แห่ง ระยะที่ 3 ปี 2553 - 2554 พัฒนาให้สถานศึกษาสามารถนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในกระบวนการจัดการ เรียนการสอน และการบริหารจัดการที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละสถานศึกษาได้ครบทุกแห่งทั่ว ประเทศ

การดำเนินงานในระยะที่ 1 ได้ผ่านไปแล้ว กระทรวงศึกษาธิการได้มอบหมายและเกียรติ บัตรให้โรงเรียนที่ผ่านการคัดเลือกจำนวน 135 แห่งทั่วประเทศ เมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม 2551

ส่วนในระยะที่ 2 คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของ กระทรวง ศึกษาธิการได้ดำเนินการประชุมเพื่อสังเคราะห์ถอดบทเรียนองค์ความรู้แนวทางการบริหาร สถานศึกษาพอเพียง และสรุปผลการดำเนินงาน เมื่อวันที่ 7-13 พฤษภาคม 2551 ณ สำนักงาน ทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ โรงแรมเฟิสท์และกระทรวงศึกษาธิการ กรุงเทพมหานคร ซึ่งผลการ ดำเนินงานคณะทำงานได้เสนอเป็น 3 ตอน ได้แก่

- 1) แนวนโยบายการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา
 - 2) แนวทางการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา
 - 3) การถอดบทเรียนการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา ดังนี้
- ตอนที่ 1 : แนวนโยบายการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา

คณะทำงานได้นำเสนอวัตถุประสงค์ของการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงว่าเพื่อให้สถานศึกษานำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการใช้ในการจัดการเรียน การสอน การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และการบริหารจัดการสถานศึกษา เพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติ

ในทุกุระดับได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผล เกิดการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการดำเนินชีวิตบนพื้นฐานของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างต่อเนื่อง

ส่วนวิสัยทัศน์นั้น กระทรวงศึกษาธิการ มุ่งพัฒนาสถานศึกษาในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ส่งผลสู่การดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของผู้เรียน ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

ด้านยุทธศาสตร์และแนวทางการขับเคลื่อน มี 5 ยุทธศาสตร์ ได้แก่

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีแนวทางการขับเคลื่อนได้แก่

1. ศึกษา วิเคราะห์ วิจัยแนวทางการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการศึกษา

2. จัดทำแนวทางการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอนทุกระดับ โดยสอดแทรกสาระเศรษฐกิจพอเพียงไว้ในสาระการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อให้เกิดการพัฒนาตามลำดับ โดยเริ่มให้เกิดการพัฒนาการเรียนรู้อะดับบุคคลและครอบครัว รู้จักนำไปบูรณาการใช้ นำไปขยายผลในครอบครัวและชุมชนเพื่อให้เกิดประโยชน์ ต่อสังคมและประเทศ

3. จัดทำแนวทางการจัดระบบบริหารจัดการของสถานศึกษาตามแนวทางหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาบุคลากร ซึ่งมีแนวทางการขับเคลื่อนได้แก่

1. อบรมสัมมนาผู้บริหารการศึกษาให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2. ฝึกอบรมและพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ในสถานศึกษา กลุ่มเป้าหมาย ให้สามารถนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปบูรณาการสู่การเรียนการสอนและการบริหารจัดการ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การขยายผลและพัฒนาเครือข่าย ซึ่งมีแนวทางการขับเคลื่อนได้แก่

1. ให้สถานศึกษาที่เป็นแบบอย่างเข้าไปช่วยเหลือพัฒนาสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการ 1 : 10 แห่ง ในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไปบูรณาการใช้ในการจัดการเรียนการสอนและการบริหารจัดการ

2. ให้มีระบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และส่งเสริม สนับสนุน ประสานการดำเนินงานของเครือข่าย

3. จัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศและเชื่อมโยงเครือข่ายกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ซึ่งมีแนวทางการขับเคลื่อน

1. เผยแพร่การบูรณาการใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดการศึกษาโดยจัดทำสื่อรูปแบบต่างๆ
2. เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ความก้าวหน้าของการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
3. จัดนิทรรศการ แสดงผลงานของสถานศึกษาดีเด่นในด้านการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การพัฒนากระบวนการติดตามและประเมินผล ซึ่งมีแนวทางการขับเคลื่อนในการติดตามและประเมินผลเพื่อทราบการดำเนินงานด้านการจัดการเรียนการสอน การบริหารจัดการและการพัฒนาเครือข่ายโดยมีแนวทางในการดำเนินงานดังนี้

1. จัดให้มีคณะกรรมการติดตามประเมินผลระดับกระทรวง ระดับภูมิภาค และระดับสถานศึกษา โดยให้คณะกรรมการมีหน้าที่ติดตาม ประเมินผลและรายงานผลการดำเนินงานในภาพรวม ระดับภูมิภาค และสถานศึกษา

2. กำหนดรูปแบบ แนวทาง เครื่องมือและคู่มือในการติดตามและประเมินผล ส่วนภาพความสำเร็จนั้น ได้กำหนดความสำเร็จการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไว้คือ

1. สถานศึกษาในสังกัดนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้บริหารจัดการในสถานศึกษา
2. ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้อง มีความรู้ ความเข้าใจและปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
3. นักเรียนปฏิบัติตามหลักคุณธรรมนำความรู้และมีวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
4. ผู้ปกครอง ชุมชน มีวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ด้านการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีแนวดำเนินการ 2 ส่วน คือ

1. การบริหารสถานศึกษา
2. การจัดการเรียนรู้ มีการสอดแทรกหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงลงในหลักสูตร และสาระการเรียนรู้ มีการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในกิจกรรมการจัด การเรียนรู้

ทั้ง 8 กลุ่มสาระและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

ด้านมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีการบรรจุในสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ โดยมีมาตรฐานการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนเข้าใจระบบและหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นำไปบูรณาการเข้ากับชีวิตประจำวัน ดังนี้

มาตรฐานช่วงชั้นที่ 1-2 ส 3.1 4) เข้าใจระบบและวิธีการเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถนำไปบูรณาการ
การใช้กับชีวิตประจำวันได้ มาตรฐานช่วงชั้นที่ 3-4 ส 3.1 5) เข้าใจเกี่ยวกับระบบและวิธีการ
เศรษฐกิจพอเพียงและสามารถนำไปบูรณาการการใช้กับชีวิตประจำวันได้

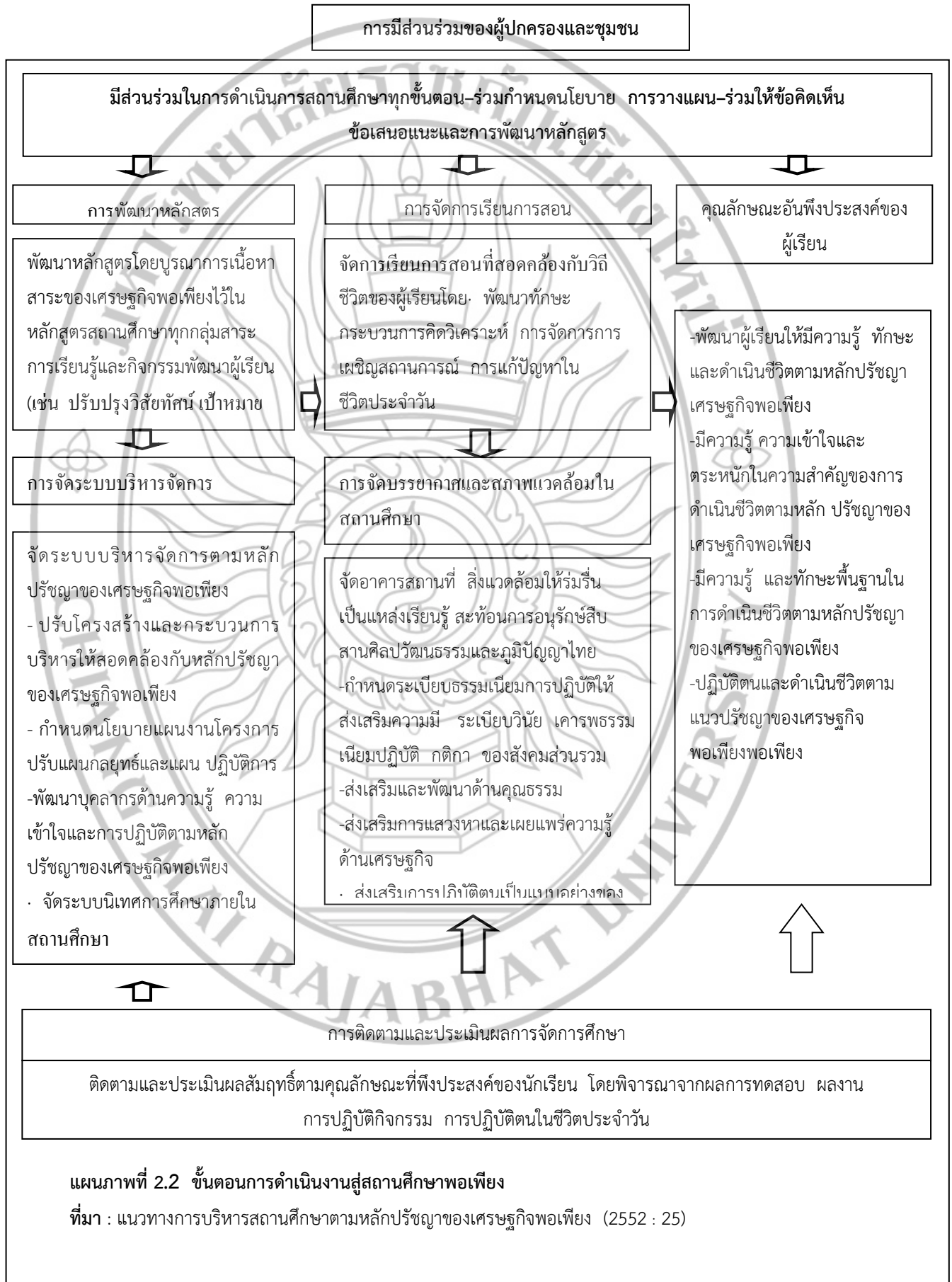
หลักคิดและหลักปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สามารถบูรณาการ
แบบสหวิทยาการ หรือบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 สาระ คือ ภาษาไทย คณิตศาสตร์
วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สุขศึกษาและพลศึกษา การงานอาชีพและเทคโนโลยี
ศิลปะ และภาษาต่างประเทศ

แนวทางการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา

การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือ
ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย และกระบวนการบริหารจัดการที่เป็นระบบ เพื่อสนับสนุนให้การขับเคลื่อนเป็นไป
อย่างมีประสิทธิภาพ จากการสังเคราะห์บทเรียนของสถานศึกษาพอเพียงที่ผ่านการประเมินในปี
2550 จำนวน 135 โรงเรียน สรุปได้ดังแผนภาพที่ 2.2

ขั้นตอนการดำเนินงานสู่สถานศึกษาพอเพียง

แผนภาพที่ 2.2 ขั้นตอนการดำเนินงานสู่สถานศึกษาพอเพียง

ที่มา : แนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (2552 : 25)

จากแผนภาพที่ 2.2 ขั้นตอนการดำเนินงานสู่สถานศึกษาพอเพียง มีแนวทางการดำเนินงานจำแนกแต่ละด้าน ดังนี้

1. สถานศึกษา ควรมีการจัดระบบการบริหารจัดการภายในสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เอื้อต่อการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวทางดังนี้

1.1 ทบทวน ปรับปรุง พัฒนาโครงสร้างและกระบวนการบริหารจัดการให้สอดคล้องหรือรองรับการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยเน้นการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล มีความพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

1.2 กำหนดนโยบาย แผนงาน โครงการ กิจกรรม และการปรับปรุงเพิ่มเติมหรือจัดทำแผนกลยุทธ์ และแผนปฏิบัติงานของสถานศึกษาให้ครอบคลุมการพัฒนาการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สถานศึกษามีการดำเนินงานการตามแผนอย่างเป็นระบบ และมีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

1.3 พัฒนาบุคลากร ทั้งผู้บริหาร ครู และกรรมการสถานศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความพร้อมในการดำเนินการตามระบบ การบริหารจัดการที่เปลี่ยนแปลง และการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงรวมทั้งดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1.4 จัดระบบการนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษา เพื่อพัฒนาระบบการบริหารจัดการและกระบวนการเรียนการสอนให้เอื้อต่อการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการศึกษาในสถานศึกษา

2. การพัฒนาหลักสูตร

สถานศึกษาควรมีการพัฒนาหรือบูรณาการเนื้อหาสาระของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไปในหลักสูตรสถานศึกษา ตามขั้นตอน ดังนี้

2.1 สถานศึกษานำคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาพิจารณา ปรับปรุงหรือเพิ่มเติมวิสัยทัศน์ เป้าหมาย คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนในหลักสูตรสถานศึกษา

2.2 สถานศึกษาทบทวนเนื้อหาสาระสำคัญทั้ง 8 กลุ่มสาระและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนรวมทั้งกิจกรรมเสริมที่เคยจัดการศึกษาและเห็นว่าสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.3 กลุ่มสาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ปรับปรุงหรือเพิ่มเติมมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้นให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เป้าหมายและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของหลักสูตรสถานศึกษาที่ปรับปรุงหรือเพิ่มเติม

2.4 กลุ่มสาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ปรับปรุง เพิ่มเติม หรือจัดทำ สาระการเรียนรู้ หน่วยการจัดการเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้ ตามลำดับ เพื่อพัฒนาผู้เรียน ให้เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้แต่ละช่วงชั้น

3. การจัดการเรียนการสอน

สถานศึกษาควรจัดการเรียนการสอนตามเนื้อหาสาระที่กำหนดไว้ในหลักสูตรอย่าง สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียน เน้นกระบวนการคิดวิเคราะห์ และการปฏิบัติจริง เน้นการปฏิบัติจริงเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติตนที่เหมาะสมในวิถีชีวิตประจำวัน โดยมีแนวทางการดำเนินการดังนี้

3.1 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการฝึกทักษะกระบวนการคิด วิเคราะห์ จัดการ การเผชิญสถานการณ์ การแก้ปัญหา ฯลฯ ที่เริ่มจากชีวิตประจำวัน และเชื่อมโยงสู่ครอบครัว สังคม ประเทศชาติ และสังคมโลก

3.2 จัดกระบวนการเรียนรู้ โดยเน้นการทดลอง การปฏิบัติจริงทั้งในสถานศึกษาและ แหล่งเรียนรู้ภายนอกสถานศึกษา ทั้งในรูปของการจัดทำโครงการ โครงการงานและอื่น ๆ ทั้งการศึกษา รายบุคคลและเป็นกลุ่ม

3.3 วัดและประเมินผลการเรียนรู้ให้ครอบคลุมทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ความรู้ (Knowledge) ทักษะกระบวนการ (Process) และเจตคติ (Attitude)

4. การจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา

สถานศึกษาควรจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาให้เป็นแหล่ง เรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ ปลูกฝัง หล่อหลอมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และเอื้อต่อกระบวนการจัดการ เรียนการสอนตามหลักสูตรสถานศึกษา โดยมีแนวทางการดำเนินการดังนี้

4.1 จัดอาคารสถานที่และสิ่งแวดลอมในโรงเรียนที่เน้นความร่วมมือ ประโยชน์ใช้สอย เป็นแหล่งเรียนรู้ และอนุรักษ์สืบสานทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรม สถาปัตยกรรมของท้องถิ่น และภูมิปัญญาไทย

4.2 กำหนดระเบียบ ธรรมเนียมการปฏิบัติในสถานศึกษา ที่ส่งเสริมความมีระเบียบ วินัย เคารพธรรมเนียมปฏิบัติ กติกาของสังคมส่วนร่วม เช่น การเข้าคิวการรับประทานอาหาร การ แต่งกาย การใช้ทรัพยากรร่วมกัน ฯลฯ

4.3 ส่งเสริมและพัฒนาบรรยากาศด้านคุณธรรม เช่น การทำบุญ การบริจาค การส่งเสริมแบ่งปัน การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ฯลฯ

4.4 ส่งเสริมการแสวงหาความรู้ และเผยแพร่ความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง เช่น การจัดนิทรรศการ การจัดการแข่งขัน การหาความรู้โดยสื่อเทคโนโลยีและอื่น ๆ

4.5 ส่งเสริมการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้บริหาร ครูและบุคลากร ในสถานศึกษาจัดโครงการและกิจกรรมส่งเสริมการปฏิบัติตนและการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง

5. การให้ผู้ปกครองและชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สถานศึกษาควรให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการศึกษาของ สถานศึกษาในขั้นตอนสำคัญทุกขั้นตอน ตามแนวทางดังนี้

5.1 ร่วมกำหนดแนวนโยบาย และการวางแผน

5.2 ร่วมให้ข้อคิดเห็นข้อเสนอแนะในกระบวนการพัฒนาหลักสูตร

5.3 ร่วมจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการจัดสภาพและบรรยากาศภายใน สถานศึกษา

5.4 ส่งเสริมการเรียนรู้ และการปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงใน สถานศึกษา ที่บ้าน และสถานที่อื่น ๆ

5.5 ร่วมติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา

6. การติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา

สถานศึกษาควรจัดให้มีการติดตาม และประเมินผลการดำเนินการจัดการศึกษา ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีแนวทางดำเนินการ ดังนี้

6.1 ติดตามและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน โดยพิจารณาจากหัวข้อ ดังต่อไปนี้

6.1.1 ผลการทดสอบความรู้ ความเข้าใจพื้นฐานด้านเศรษฐกิจพอเพียง

6.1.2 ผลงานและการปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียน

6.1.3 การปฏิบัติตนในชีวิตประจำวันของผู้เรียน

6.1.4 ผลการประเมินโดยผู้ประเมินภายนอก หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากทุก

ภาคส่วน

6.2 ติดตามและประเมินผลความเหมาะสมของการดำเนินการในกระบวนการขั้นตอน และกิจกรรมการดำเนินการในด้านการพัฒนาหลักสูตร การจัดระบบบริหารจัดการ การให้ผู้ปกครอง และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา และการประเมินคุณลักษณะอันพึง ประสงค์ของผู้เรียน

6.3 จัดให้มีระบบการรายงานผลการดำเนินงานเป็นระยะ ๆ ทั้งการรายงานภายใน สถานศึกษา การรายงานต่อสาธารณชน และการรายงานหน่วยงานต้นสังกัดตามลำดับ

7. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน

สถานศึกษาควรมุ่งส่งเสริมการเรียนรู้และปลูกฝัง เสริมสร้างให้ผู้เรียน มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

7.1 มีความรู้ ความเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและตระหนักในความสำคัญของการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

7.1.1 มีความรู้ ความเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและความเชื่อมโยงกับระบบเศรษฐกิจทั่วไป

7.1.2 มีความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

7.1.3 เห็นประโยชน์และตระหนักในความสำคัญของการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาตนเอง พัฒนากลุ่ม และพัฒนาสังคม

7.2 มีความรู้ทักษะพื้นฐานในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ

7.2.1 มีความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิตและการพัฒนาอาชีพ เช่น การเกษตร การผลิตและจำหน่ายสินค้า การดำเนินธุรกิจ การใช้จ่ายและการออม ฯลฯ

7.2.2 ใช้และพัฒนาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมให้ได้ประโยชน์สูงสุดและยั่งยืน

7.2.3 สืบสานและพัฒนาศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

7.2.4 รักและภาคภูมิใจในความเป็นไทย

7.3 ปฏิบัติตนและดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

7.3.1 ปฏิบัติตนให้มีความพอประมาณ รู้จักการประมาณตน รู้จักศักยภาพของตนเองที่มีอยู่

7.3.2 ปฏิบัติตนอย่างมีเหตุผล ปฏิบัติสิ่งต่าง ๆ บนพื้นฐานของความเป็นสติปัญญา ยึดทางสายกลางในการปฏิบัติ

7.3.3 มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ

7.3.4 มีความรอบรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้อง สามารถคิดวิเคราะห์และปฏิบัติด้วยความรอบคอบ ระมัดระวัง

7.4 ปฏิบัติตนและดำเนินวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ขยัน อดทน เพียรพยายาม มีสติปัญญา มีวินัย พึ่งตนเอง แบ่งปัน เอื้ออาทร รับผิดชอบ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

การถอดบทเรียนการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา

การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาควรมีการประเมินผล การดำเนินงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาเป็นระยะ ๆ เพื่อตรวจสอบว่า การดำเนินงานของสถานศึกษาโดยบูรณาการใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ ถ้ายังไม่บรรลุเป้าหมายจะต้องปรับปรุงแก้ไขหรือพัฒนาอย่างไร และเมื่อบรรลุเป้าหมายแล้ว ควรมีการถอดบทเรียนหรือถอดองค์ความรู้ ที่ได้จากการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปบูรณาการ เพื่อจะได้เป็นบทเรียนในการพัฒนาสถานศึกษาของตนเองหรือเป็นแบบอย่างให้สถานศึกษาอื่นต่อไป

คณะทำงานบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอน กระทรวงศึกษาธิการ จัดประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ “แนวทางการบริหารสถานศึกษาพอเพียง” ระหว่างวันที่ 7 – 9 พฤษภาคม 2551 ณ โรงแรมเฟิสท์ กรุงเทพมหานคร โดยมีผู้บริหารสถานศึกษา และครูจำนวน 270 คน ในโรงเรียนที่ผ่านการประเมินสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกระบวนการเรียน การสอนและการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ปี 2550 จำนวน 135 แห่ง ซึ่ง คณะทำงานได้สรุปองค์ความรู้การบริหารสถานศึกษาพอเพียงออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา
2. ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน
3. ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
4. ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา

นอกจากนี้ยังได้นำเสนอการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในด้านต่าง ๆ

ดังนี้

1. ด้านความคิด เป็นแนวพระราชดำริทางด้านความคิด 9 ประการ คือ
 - 1.1 เป็นแนวคิดที่ก้าวพ้นเขตแดนความคิดแบบตะวันตก ซึ่งมีอิทธิพลต่อทฤษฎีและวิธีการปฏิบัติทางการพัฒนา
 - 1.2 เป็นแนวคิดที่ก้าวพ้นเขตแดนความคิดแบบวิภาษวิธี (Dialectical)
 - 1.3 เป็นแนวคิดที่ปฏิบัติให้เห็นจริงได้
 - 1.4 เป็นทฤษฎีที่มีความง่าย ไม่ซับซ้อน คนในทุกระดับสามารถเข้าใจ เข้าถึงและนำไปทำให้เห็นผลจริงในทางปฏิบัติได้
 - 1.5 เป็นทฤษฎีอาศัยประสบการณ์ของประเทศไทยและลักษณะของสภาพแวดล้อม วิถีชีวิตและลักษณะเด่นของความเป็นไทยเป็นพื้นฐาน
 - 1.6 เป็นแนวคิดที่สมสมัยและเหมาะสมกับจังหวะเวลา

1.7 เป็นแนวคิดซึ่งแฝงไว้ซึ่งปรัชญาในการดำรงชีพและดำรงชีวิต ไม่ใช่เป็นเพียงทฤษฎีทางเศรษฐกิจอย่างเดียว แต่เป็นทฤษฎีแบบบูรณาการ

1.8 เป็นแนวคิดที่มีพลังในการกระตุ้นผู้ยากไร้ เพราะผู้ปฏิบัติสามารถมีความสุขได้ตามอัตภาพที่เหมาะสมกับสถานะของตน

1.9 เป็นแนวคิดที่ปลอดภัยด้านการเมือง ผลประโยชน์และอุดมการณ์ จึงเป็นแนวคิดที่มีความเป็นสากล

2. ด้านการเมือง การบริหาร และการปกครอง เป็นกลไกการพัฒนาทางการเมืองของประเทศที่เข้มแข็ง เพราะยึดหลักการของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน

3. ด้านการพัฒนาสังคม เป็นการมองสังคมอย่างเป็นองค์รวม ไม่แยกการพัฒนาออกเป็นส่วน ๆ ดังนั้น จึงมีความเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น ตลอดจนจิตสำนึกของตน

4. ด้านการวางผังภาคและเมือง สามารถนำไปสู่การวางผังภาค ผังเมือง และผังชนบท

5. ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ และน้ำ สามารถนำมาบูรณาการใช้ได้ในการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดิน แหล่งน้ำ การผลิตธัญญาหาร และการเพาะพันธุ์พืช

6. ด้านการเกษตรและการอนุรักษ์พืช

7. ด้านการดำเนินชีวิต การดำเนินชีวิตตามแนวพระราชดำริเป็นการดำเนินชีวิตที่ต้องพึ่งตนเองให้มากที่สุด ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดผลคุ้มค่าที่สุด ไม่ผลิตและบริโภคเกินกำลัง และมีส่วนร่วม ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

8. ด้านจริยธรรม มุ่งเน้นมรรควิธีของการดำเนินสายกลางตามแนวพระพุทธศาสนาผสมกลมกลืนด้วยมิติทางด้านจริยธรรมของการอยู่ร่วมกันของสรรพสิ่ง สงเคราะห์ที่เกื้อกูลพึ่งพาได้

9. ด้านการเรียนรู้และการศึกษา มีลักษณะการเรียนรู้แบบบูรณาการเป็นองค์รวม มีการพัฒนาชีวิตอย่างประหยัด เรียบง่าย สอดคล้องกับวิถีธรรมชาติ ทักษะวิธีการทำงานที่เน้นความเพียร โดยมีเป้าหมายสู่ความพอเพียงบนพื้นฐานของมนุษย์

สุเมธ ตันติเวชกุล และสุทิน ลีปิยะชาติ (2549) ได้เสนอว่า หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำไปบูรณาการใช้ได้กับสังคมทุกระดับ ดังนี้

1. ระดับคนทุกวัย ทุกศาสนา สามารถนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ดังนี้ คือ 1) ดำรงชีวิตบนพื้นฐานของการรู้จักตนเอง การคิดพึ่งพาตนเอง และอาศัยซึ่งกันและกันอย่างเอื้อเพื่อเอื้อแก่ 2) สอดคล้องกับหลักคำสอนของทุกศาสนาที่ให้ดำเนินชีวิตตามกรอบคุณธรรม 3) ไม่ทำการใดๆ ที่เบียดเบียนตนเองหรือผู้อื่น 4) ไม่ฟุ้งเฟ้อ ทำอะไรที่เกินตนเอง 5) รู้จักแบ่งปันช่วยเหลือผู้อื่นตามกำลังของตน 6) ดำเนินชีวิตทางสายกลาง

2. ระดับบุคคล/ครอบครัว สามารถนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ดังนี้ คือ

- 1) สามารถให้ตนเป็นที่พึ่งแห่งตนใน 5 ด้าน ได้แก่ จิตใจ สังคม เทคโนโลยี เศรษฐกิจ และ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 2) รู้จักคำว่า “พอ” และไม่เบียดเบียนผู้อื่น
- 3) พยายามพัฒนาตนเองเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและความชำนาญ
- 4) มีความสุขและความพึงพอใจกับชีวิตที่พอเพียง ยึดเส้นทางสายกลางในการดำรงชีวิต

3. ระดับเจ้าหน้าที่ของรัฐ สามารถนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ดังนี้ คือ

- 1) ต้องมีสำนึกในคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบ
- 2) การจัดเตรียมนโยบาย แผนงานหรือโครงการต่างๆ ต้องสอดคล้องกับเศรษฐกิจพอเพียง โดยเน้นพัฒนาและแก้ไขปัญหาด้านสังคม เศรษฐกิจ และจิตใจควบคู่กันไป

4. ระดับนักธุรกิจ สามารถนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ดังนี้ คือ

- 1) สามารถกู้เงินมาลงทุนได้ เพื่อทำให้มีรายได้และต้องสามารถใช้หนี้ได้
- 2) ต้องมีคุณธรรม ซื่อสัตย์สุจริต เพียร อดทน และรับผิดชอบต่อสังคม โดยพัฒนาประสิทธิภาพการผลิต
- 3) รักษาความสมดุลในการแบ่งปันผลประโยชน์ของธุรกิจในระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ พนักงาน บริษัท ผู้บริโภค และสังคมโดยรวม

5. ระดับนักการเมือง สามารถนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ดังนี้ คือ

- 1) กำหนดนโยบาย การออกกฎหมายและข้อบัญญัติต่าง ๆ หรือดำเนินวิถีทางการเมืองให้ยึดมั่นอยู่บนพื้นฐานของความพอเพียงและผลประโยชน์ของส่วนรวม
- 2) มีทัศนคติและความคิดที่ดีบนพื้นฐานของความพอเพียง สุจริต มีความเพียร และมีสติในการทำกิจการต่าง ๆ

6. ระดับครูอาจารย์ สามารถนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ดังนี้ คือ

- 1) ถ่ายทอด ปลุกฝังความรู้ความเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เด็กและเยาวชน
- 2) สอนให้คิดเป็น เข้าใจในหลักเหตุผล
- 3) มีความคิดในเชิงสร้างสรรค์บนพื้นฐานของศีลธรรมและการพัฒนาจิตใจควบคู่กันไป

7. ระดับชุมชน สามารถนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ดังนี้ คือ

- 1) รวมกลุ่มทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม โดยอาศัยภูมิปัญญาและความสามารถของตนและชุมชน
- 2) มีความเอื้ออาทรระหว่างสมาชิกให้เกิดพลังทางสังคม
- 3) พัฒนาไปสู่เครือข่ายระหว่างชุมชนต่าง ๆ

8. ระดับรัฐหรือระดับประเทศ สามารถนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ดังนี้ คือ

- 1) ชุมชน/สังคมหลาย ๆ แห่งร่วมมือกันพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- 2) วางรากฐานของประเทศให้มีความพอเพียงและพร้อมก่อน จึงค่อยๆ ดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศให้เจริญขึ้นไปตามลำดับๆ ต่อไป

9. ในการกำหนดนโยบายการคลัง สามารถนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้
 ดังนี้ คือ 1) มีความพอดีไม่มากเกินไปจนกระทบเสถียรภาพ ไม่น้อยเกินไปจนทำให้เศรษฐกิจ
 ชบเซา 2) มีเหตุผลและคล่องตัว 3) ทำอย่างค่อยเป็นค่อยไป ประเมินสถานการณ์รอบคอบ 4)
 ป้องกันปัญหาก่อนที่จะรุนแรงขึ้น 5) ดอกเบี้ยและอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศมีความพอดี
 ไม่สูงไม่ต่ำจนเกินไป

10. ในการพัฒนาระบบการศึกษาไทย สามารถนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไป
 ใช้ดังนี้ คือ 1) ควรมุ่งไปสู่การทำให้สังคมไทยเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ เพื่อทำให้เกิดสติปัญญา
 ความรอบรู้และศีลธรรมอันจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้สังคมดำรงอยู่ได้อย่างเข้มแข็งและพอเพียง 2)
 สร้างระบบการศึกษาให้กับคนทุกคน ตั้งแต่เกิดจนตาย 3) คำนึงถึงคุณภาพและมาตรฐาน 4) สร้าง
 ภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง

ในส่วนของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ (2546 : 5-9) ได้นำเสนอการนำหลัก
 ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในระดับบุคคล ครอบครัว และระดับชุมชน ดังนี้ 1) รายจ่ายสมดุล
 กับรายรับ 2) ใช้จ่ายอย่างมีเหตุผล/มีความจำเป็น/ไม่ใช้สิ่งของเกินฐานะ/ใช้ของอย่างคุ้มค่า ประหยัด
 3) มีเงินออม/แบ่งปันผู้อื่น/ทำบุญ 4) มีจิตสาธารณะ มีความเอื้ออาทร 5) มีผู้นำที่ดี มีคุณธรรม มี
 เมตตาธรรม 6) รู้จักวิเคราะห์ข้อมูลตนเอง 7) มีกระบวนการเรียนรู้ 8) พัฒนากิจกรรมบนพื้นฐานของ
 ศักยภาพของชุมชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างสมดุล 9) มีกระบวนการติดตามและพัฒนาอย่าง
 ต่อเนื่อง

จากการนำปรัชญามาบูรณาการใช้ คือการพัฒนาที่สมดุลและพร้อมรับต่อการ
 เปลี่ยนแปลงทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้ และเทคโนโลยี ซึ่งครอบคลุมใน 4
 มิติ ดังนี้

1) มิติด้านเศรษฐกิจ เป็นเศรษฐกิจแบบพออยู่พอกินและสามารถอุ้มชูตัวเองอยู่ได้โดยไม่
 เตื่อรื้อน เพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้มากที่สุดโดยไม่พึ่งปัจจัยต่าง ๆ ที่ไม่ได้เป็นเจ้าของ ใช้ทรัพยากร
 ที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดผลคุ้มค่าที่สุด และไม่ผลิตหรือบริโภคเกินกำลัง ซึ่งเป็นการสร้างความเข้มแข็ง
 ให้เกิดขึ้นในชุมชน อันจะนำไปสู่การก้าวพ้นจากความยากจน สร้างความมั่นคงทางรายได้ มีชีวิตความ
 เป็นอยู่ที่ดีขึ้นตามควรแก่สภาพ

2) มิติด้านสังคม เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแห่งการแบ่งปันบนพื้นฐานของความเอื้ออาทร มี
 ความเมตตา และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มุ่งให้เกิดความสามัคคี ความพึงพอใจ และสังคมที่สงบสุข
 เพื่อให้ทุกคนอยู่ร่วมกันได้โดยปราศจากการเบียดเบียน การเอารัดเอาเปรียบและการมุ่งร้ายทำลายกัน

3) มิติด้านสิ่งแวดล้อม เป็นเศรษฐกิจพอเพียงที่มุ่งอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ
 สิ่งแวดล้อมของชุมชน สังคม ประเทศชาติและโลกโดยรวม ได้แก่ ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรดิน
 น้ำ ป่า แร่ธาตุ ความหลากหลายทางชีวภาพ ความเป็นปกติของภูมิอากาศ กระแส/ ทิศทางลม คลื่น

พลังงานแสงอาทิตย์ เป็นต้น ซึ่งสิ่งแวดล้อมธรรมชาตินี้ นอกจากจะเป็นปัจจัยในการผลิตและการบริการแล้ว ยังเป็นสภาพแวดล้อมที่สำคัญและจำเป็นในการดำรงชีวิต และการดำเนินชีวิตของมนุษย์ และสิ่งมีชีวิตทั้งหลายบนโลก การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงควรเป็นไปด้วยความเคารพและระมัดระวัง ด้วยความรับผิดชอบต่อคนรุ่นหลังที่จำเป็นต้องพึ่งพิงทรัพยากรต่าง ๆ เหล่านี้ในการดำรงชีวิตเช่นกัน

4) มิติด้านวัฒนธรรม เป็นวิถีชีวิตของกลุ่มชนซึ่งสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมที่หลากหลาย อันประกอบด้วยอุดมการณ์บางอย่าง โลกทัศน์บางอย่าง ความสัมพันธ์บางอย่าง และค่านิยมบางอย่าง อยู่ในนั้นด้วยซึ่งรวมเรียกว่า วัฒนธรรม ดังนั้นเศรษฐกิจพอเพียงจึงสัมพันธ์และเติบโตจากฐานทางวัฒนธรรมที่มั่นคง ทั้งนี้เพื่อให้เกิดวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตที่ประหยัด อดออม ไม่ฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือยไม่ตกเป็นทาสของวัตถุนิยมหรือบริโภคนิยม ซึ่งทำให้เกิดการเป็นหนี้สินเกิดการทุจริตคอร์รัปชัน ซึ่งเป็นปัญหาสังคมที่ร้ายแรงที่สุดปัญหาหนึ่งที่บ่อนทำลายความมั่นคงของชาติ

ฉะนั้นการตัดสินใจและการจัดการที่พอเพียงสู่ยั่งยืน(ศูนย์สถานศึกษาพอเพียง มูลนิธิยุวสถิรคุณต้องยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2-3-4 ดังนี้

1. การทำงานใด ๆ ที่มุ่งให้ประสบผลสำเร็จอย่างราบรื่นแต่ละบุคคลจำเป็นต้องใช้ 2 เงื่อนไข คือความรู้ควบคู่กับคุณธรรมเป็นพื้นฐาน

1.1 ความรู้ คือความรู้รอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นตอนการปฏิบัติ

1.2 คุณธรรม คือต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจให้มีความตระหนักในคุณธรรมมีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียรใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

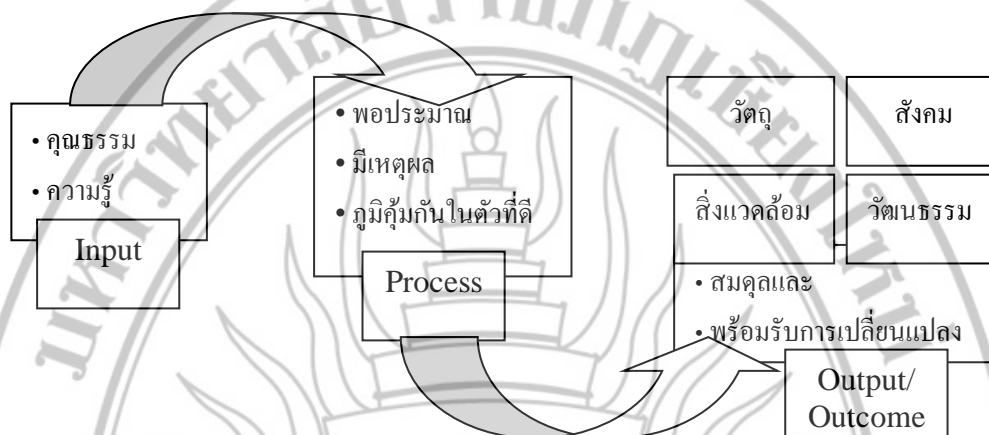
2. การตัดสินใจและการดำเนินการใด ๆ จำเป็นต้องยึด 3 หลักการพอเพียงทุกครั้ง คือ

2.1 พอประมาณ คือ 1) พอเหมาะพอดี กับสภาพของตน ขององค์กร (ปัจจัยภายใน) และ 2) พอควร สอดคล้อง กับภูมิสังคม (ปัจจัยภายนอก)

2.2 มีเหตุผล คือ 1) รู้สาเหตุ ทำไม / เพราะเหตุใด 2) รู้ปัจจัยที่เกี่ยวข้องวิชาการ กฎหมาย ความเชื่อ ประเพณี และ 3) รู้ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในด้านต่าง ๆ กว้าง-แคบ ใกล้-ไกล

2.3 มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี คือ 1) เตรียมความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ และ 2) วางแผน รอบคอบ ไม่ประมาทเพื่อป้องกันอันตรายหรือปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้น ดังแผนภาพที่ 2.3

การตัดสินใจและการจัดการที่ยืดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2-3-4

แผนภาพที่ 2.3 แสดงแนวทางการตัดสินใจและการจัดการที่ยืดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ที่มา: มูลนิธิยุวสถิรคุณ (2560)

สรุปได้ว่า เศรษฐกิจพอเพียง (มูลนิธิยุวสถิรคุณ, 2560) เป็นหลักในการดำเนินชีวิตไปสู่ความเจริญก้าวหน้า พร้อมกับความสุขและมั่นคง เมื่อนำไปใช้บริหารจัดการตนเอง และภารกิจงานที่บุคคลนั้นกำลังกระทำอยู่อย่างสม่ำเสมอ ย่อมสำเร็จประโยชน์และนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน และปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นกรอบแนวคิดที่ต้องใช้ความรู้ควบคู่ไปกับคุณธรรม ในการตัดสินใจ โดยคำนึงถึง 3 หลักการ ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และมุ่งที่จะทำให้ผลที่เกิดขึ้นนำไปสู่ความเจริญก้าวหน้าที่สมดุล และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม

3. แนวคิดเกี่ยวกับการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อให้เกิดความเข้าใจและนำไปสู่การส่งเสริมสนับสนุนในการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนบ้านเมืองคอง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ในประเด็นต่างๆ ดังนี้

3.1 แนวคิดเกี่ยวกับการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามแนวทางการดำเนินการของศูนย์สถานศึกษาพอเพียง (มูลนิธิยุวสถิรคุณ, 2560) มีดังนี้

การขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา หมายถึง การดำเนินการ ส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรในภาคการศึกษาทุกระดับ น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวันและการปฏิบัติภารกิจ เช่น การบริหารการศึกษา การบริหารจัดการงบประมาณการศึกษา การจัดสถานศึกษา การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การจัดกิจกรรมนักเรียน เป็นต้น เพื่อที่ท้ายที่สุดแล้วเกิดกระบวนการปรับเปลี่ยนวิถีคิดและวิถีปฏิบัติ จนเป็นวิถีชีวิต เพื่อผลให้เกิดการปลูกฝังและบ่มเพาะผู้เรียน เด็ก และเยาวชน ให้มีจิตสำนึกและอุปนิสัย “พอเพียง” (Sufficiency Mindset and Behavior) เพื่อจะได้สามารถดำรงตน และดำเนินชีวิตให้เจริญก้าวหน้าไปได้อย่างสมดุลและพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ จุดเริ่มต้นของการขับเคลื่อน เนื่องมาจากกระแสพระราชดำรัส “เศรษฐกิจพอเพียง” ที่ปวงชนชาวไทยได้เริ่มรับรู้และเรียนรู้มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 และโดยเฉพาะอย่างยิ่งพระราชดำรัส พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9 เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2541 ความตอนหนึ่งว่า “...คนเรากล้าพอในความต้องการ ก็มีความโลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อย ก็เบียดเบียนคนอื่นน้อยถ้าทุกประเทศมีความคิด ‘อันนี้ไม่ใช่เศรษฐกิจ’ มีความคิดว่าทำอะไรต้องพอเพียง หมายความว่าพอประมาณ ไม่สุดโต่ง ไม่โลภอย่างมาก คนเราก็อยู่เป็นสุข พอเพียงนี้อาจจะมีมาก อาจจะมีของหรูหราก็ได้ แต่ว่าต้องไม่ไปเบียดเบียนคนอื่น ต้องให้พอประมาณตามอัตภาพ พูดจาก็พอเพียง ทำอะไรก็พอเพียง ปฏิบัติตนก็พอเพียง ฉะนั้น ความพอเพียงนี้ ก็แปลว่า ความพอประมาณ และความมีเหตุผล...” จึงเป็นที่มาของความเข้าใจว่า “เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นหลักคิดหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิตที่ทุกคน ทุกประเทศสามารถนำไปใช้ในทุกระดับ ทุกสาขาอาชีพ และทุกระดับ เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่สมดุล มั่นคง และยั่งยืน จึงเป็นที่มาของความเข้าใจว่า “เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นหลักคิดหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิตที่ทุกคน ทุกประเทศสามารถนำไปใช้ในทุกระดับ ทุกสาขาอาชีพ และทุกระดับ เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่สมดุล มั่นคง และยั่งยืน

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา เริ่มมาจากหลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ได้น้อมนำเนื้อหาเกี่ยวกับ “หลักการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ตามคำนิยามที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้รับพระราชทาน เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2542 เข้าสู่หลักสูตร โดยระบุไว้ในมาตรฐานการเรียนรู้ของสาระการเรียนรู้กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระเศรษฐศาสตร์ กำหนดให้นักเรียนทุกระดับชั้น เมื่อจบการศึกษาตามหลักสูตรนี้แล้ว จะต้องเข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ ส่งผลให้เกิดการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับ “หลักเศรษฐกิจพอเพียง” อย่างแพร่หลายในโรงเรียนทั่วไป แต่ก็พบว่ายังมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน ไม่ถูกต้องชัดเจน เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการศึกษา เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ตาม

หลักสูตรที่กำหนดไว้ดังกล่าว มักมุ่งเน้นที่กิจกรรมเกษตร การปลูกพืชผักสวนครัวในโรงเรียน หรือ กิจกรรมการออมทรัพย์ เป็นส่วนมาก แต่ยังไม่ได้มุ่งเน้นการจัดการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นหลักคิด หลักปฏิบัติในการประพฤติตน และการทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามมาตรฐาน ตัวชี้วัดในหลักสูตรการศึกษา มุ่งหวังให้เกิดขึ้นใน ปี พ.ศ. 2549 คณะทำงานขับเคลื่อนปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา ภายใต้คณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง จึงได้ร่วมมือ กับกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) และโครงการวิจัย เศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ จัดการประชุมอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อ จัดทำตัวอย่างแผนการจัดการเรียนการสอนสำหรับครูที่สอนแต่ละสาระการเรียนรู้ และระดับชั้นต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ให้บรรลุตามมาตรฐานตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ในหลักสูตร การศึกษา โดยมีคณะผู้เชี่ยวชาญ ผู้บริหาร และครูจากทั่วประเทศร่วมกันทำงาน จนได้กรอบเนื้อหา ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ “หลักเศรษฐกิจพอเพียง” ของแต่ละช่วงชั้น และตัวอย่างแผนการ จัดการเรียนรู้ที่บูรณาการ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ทุกระดับชั้น และทุกสาระการเรียนรู้ โดย เผยแพร่ไปทั่วประเทศเมื่อต้นปี พ.ศ. 2550 ต่อมาสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ได้ปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ให้มีความชัดเจนในเป้าหมายและ คุณภาพของผู้เรียน และสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 โดยประกาศใช้หลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ซึ่งได้กำหนด 1 ใน 5 เป้าหมายของหลักสูตร คือ “การพัฒนาผู้เรียน ให้มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ มีวินัย และปฏิบัติตนตามหลักธรรมของ พระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” และมีคุณลักษณะอัน พึงประสงค์ (Character) หรือจุดเน้นคุณภาพผู้เรียน 8 ประการ ได้แก่ รักชาติ-ศาสน์-กษัตริย์ ซื่อสัตย์ สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย มีจิตสาธารณะ การ กำหนดมาตรฐานตัวชี้วัดในหลักสูตร พ.ศ. 2551 จึงเป็นไปในทิศทาง การปลูกฝังและบ่มเพาะผู้เรียนให้ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการคิด การวางแผน และการปฏิบัติตน พร้อมกับคุณลักษณะ อื่น ๆ ที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตในศตวรรษที่ 21

ประเภทโรงเรียนพอเพียง

1. สถานศึกษาพอเพียง (สพพ.)
2. สถานศึกษาพอเพียงที่มีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (สปล.)
3. ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา (ศรร.)

สถานศึกษาพอเพียง (สพพ.)

สถานศึกษาพอเพียง หมายถึง สถานศึกษาที่นำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็น แนวทางในการบริหารจัดการสถานศึกษาและจัดการศึกษาในสถานศึกษาในทุกมิติ (Whole School

Approach) รวมถึงการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาให้เป็นแบบอย่างในการใช้ชีวิตอย่างพอเพียง โดยนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักคิดหลักปฏิบัติในการทำงานและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อปลูกฝังให้ผู้เรียนเกิดค่านิยมและบ่มเพาะอุปนิสัยและคุณลักษณะ “อยู่อย่างพอเพียง” รวมถึงการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ทั้งทางกายภาพ วัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันของสังคม และเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติ คณะกรรมการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ภาคการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเป็นประธาน จึงได้จัดทำยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา โดยกำหนดเป้าหมายให้มีการพัฒนาและขยายผลให้มี “สถานศึกษาที่เป็นแบบอย่างในการจัดการเรียนการสอนและการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สถานศึกษาพอเพียง) ไม่ต่ำกว่า 800 แห่งทั่วประเทศ ภายในปี พ.ศ. 2552 และสถานศึกษาทุกแห่งน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าสู่สถานศึกษาภายในปี พ.ศ. 2554 และเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของยุทธศาสตร์ข้างต้น คณะทำงานขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ภาคการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ และโครงการวิจัยเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ได้ร่วมมือกันพัฒนาสื่อเรียนรู้ต่าง ๆ และวิทยากรขับเคลื่อนขยายผล เพื่อพัฒนาคุณภาพการดำเนินงาน และพัฒนาเครื่องมือประเมิน “สถานศึกษาพอเพียง” สำหรับผู้ประเมินของหน่วยงานต้นสังกัดที่มีสถานศึกษาในการกำกับดูแล เพื่อให้การขับเคลื่อนสถานศึกษาพอเพียงเป็นไปอย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ จนสามารถบรรลุเป้าหมายยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนในระยะแรก โดยมีสถานศึกษาที่ผ่านการประเมินเป็นสถานศึกษาพอเพียง 1,261 แห่ง จากทุกสังกัด ในปี พ.ศ. 2552 ต่อมา สพฐ.ได้กำหนดยุทธศาสตร์ขับเคลื่อนเพื่อขยายผลสถานศึกษาพอเพียง โดยกำหนดเป้าหมายให้มีสถานศึกษาพอเพียงในสังกัด สพฐ. ไม่น้อยกว่า 9,999 แห่ง ภายในปี พ.ศ. 2556 ซึ่งก็ได้เกินเป้าหมาย คือ มีสถานศึกษาในสังกัด สพฐ. ผ่านการประเมินเป็นสถานศึกษาพอเพียง 13,837 แห่ง และหน่วยงานอื่น ๆ ที่มีสถานศึกษาในสังกัดก็ได้ดำเนินการขยายผลเช่นเดียวกับ สพฐ. อย่างต่อเนื่อง ทำให้ในปัจจุบันมีสถานศึกษาพอเพียงจากทุกสังกัดทั่วประเทศ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 – 2559 จำนวน 23,796 แห่ง ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ (มุลนิธิยุวสถิรคุณ, 2560)

สถานศึกษาพอเพียงที่มีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (สปล.)

สถานศึกษาพอเพียงที่มีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศ หมายถึง สถานศึกษาพอเพียงที่มีผลที่ได้รับการคัดเลือกเป็น “รางวัลสูงสุดระดับชาติ สถานศึกษาพอเพียงที่มีผลการปฏิบัติงานเป็นเลิศระดับประเทศ” ประกาศโดยศูนย์สถานศึกษาพอเพียง มูลนิธิยุวสถิรคุณ ซึ่งเกิดขึ้นเพื่อขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สู่สถานศึกษาตั้งแต่ปี 2557 เป็นต้นมา และช่วยสนับสนุนให้เกิดการขยายผลอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการให้สถานศึกษาที่ได้รับประกาศเป็นสถานศึกษาพอเพียงกว่า 20,000 แห่งทั่วประเทศ และมีศักยภาพเป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับการดำรงชีวิตอย่างพอเพียง และการ

จัดการศึกษาที่ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจนสามารถเป็นแบบอย่างให้แก่สถานศึกษาพอเพียงอื่น ๆ รวมถึงชุมชนและสังคมในวงกว้างได้ ยกย่องคุณภาพไม่ให้หยุดนิ่งหลังจากได้รับการประกาศเป็นสถานศึกษาพอเพียงแล้วโดยเปิดโอกาสให้ส่งผลงานการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการจัดการศึกษา ซึ่งปรากฏภาพความสำเร็จของสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา บุคลากรของสถานศึกษา และผู้เรียนโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เรียนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาของปฏิบัติตนให้ดำเนินชีวิตได้อย่างสมดุลและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา (ศร.)

ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา หมายถึง สถานศึกษาพอเพียงที่มีความประสงค์จะพัฒนาอย่างต่อเนื่องและมีศักยภาพที่จะเป็นที่เลี้ยงขยายผลไปสู่แก่สถานศึกษาอื่น ๆ ในการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าสู่สถานศึกษา ด้วยการเป็นสถานที่ศึกษาดูงานเกี่ยวกับการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีบุคลากรที่สามารถเป็นวิทยากร ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครู หรือนักเรียนแกนนำ เป็นที่เลี้ยงให้แก่สถานศึกษาอื่น ๆ ที่สนใจได้ และมีผลงานเชิงประจักษ์ว่าสามารถเป็นที่เลี้ยงช่วยพัฒนาสถานศึกษาอื่นให้ผ่านการประเมินเป็นสถานศึกษาพอเพียงได้อย่างน้อย 1 แห่ง ซึ่งมูลนิธิสยามกัมมาจล ธนาคารไทยพาณิชย์ได้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสถานศึกษาพอเพียงเหล่านี้ โดยร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ และดำเนินการโดยเน้นความสมัครใจ การถอดบทเรียนการสร้างเครือข่าย ผ่านตลาดนัดวิชาการเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จนเมื่อได้มีการดำเนินการมาเป็นระยะเวลาหนึ่ง ในปี พ.ศ. 2553 กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ร่วมมือกับเครือข่ายขับเคลื่อนฯ หลายหน่วยงานพัฒนาเครื่องมือและขั้นตอน วิธีการประเมิน ตลอดจนพัฒนาและแต่งตั้งคณะกรรมการประเมิน “ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา” เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนอย่างเป็นระบบ ทำให้ในปัจจุบันมีสถานศึกษาพอเพียงที่ผ่านการประเมินเป็น ศร. ทั้งสิ้น 205 แห่ง จากทุกสังกัดกระจายอยู่ทั่วประเทศ

เป้าหมายของการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นภาพความสำเร็จ

สถานศึกษานำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการบริหารจัดการศึกษา และดำเนินโครงการ/กิจกรรม ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน/สังคม

ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้อง มีความรู้ ความเข้าใจ และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

นักเรียนมีความรู้ ทักษะปฏิบัติตนและดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่อย่างพอเพียง”

ผู้ปกครองดำเนินชีวิตและชุมชนมีการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3.2 แนวคิดเกี่ยวกับการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา
ขั้นพื้นฐาน ตามแนวทางการดำเนินการจัดการศึกษาของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2550) เสนอแนวทางการจัดการศึกษาตาม
หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา ควรมุ่งส่งเสริมการเรียนรู้และปลูกฝัง เสริมสร้างให้
ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

1. มีความรู้ ความเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และตระหนักในความสำคัญ
ของการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้ 1) มีความรู้ ความเข้าใจปรัชญาของ
เศรษฐกิจพอเพียงและความเชื่อมโยงกับระบบเศรษฐกิจ 2) มีความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินชีวิต
ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3) เห็นประโยชน์และตระหนักในความสำคัญของการดำเนิน
ชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการใช้แนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการ
พัฒนาตนเอง พัฒนากลุ่ม และพัฒนาสังคม

2. มีความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ
พอเพียง ดังนี้ 1) มีความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิตและการพัฒนาอาชีพ เช่น การเกษตร
การผลิต และจำหน่ายสินค้า การดำเนินธุรกิจ การใช้จ่าย และการออม ฯลฯ 2) ใช้และพัฒนา
ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมให้ได้ประโยชน์สูงสุดและยั่งยืน 3) สืบสานและพัฒนาศิลปวัฒนธรรมและ
ภูมิปัญญาท้องถิ่น และ 4) รักและภาคภูมิใจในความเป็นไทย

3. ปฏิบัติตนและดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้ 1) ปฏิบัติ
ตนให้มีความพอประมาณ รู้จักการประมาณตน รู้จักศักยภาพของตนที่มีอยู่ 2) ปฏิบัติตนอย่างมี
เหตุผล ปฏิบัติสิ่งต่าง ๆ บนพื้นฐานของภูมิปัญญา ยึดทางสายกลางในการปฏิบัติ 3) มี
ภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ 4) มีความรอบรู้ในเรื่องที่
เกี่ยวข้อง สามารถคิดวิเคราะห์และปฏิบัติด้วยความรอบคอบระมัดระวัง 5) ปฏิบัติตนและดำเนินชีวิต
ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต ขยัน อดทน เพียรพยายาม แบ่งปัน มี
สติ ปัญญา มีวินัย พึ่งตนเอง แบ่งปัน เอื้ออาทร รับผิดชอบและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

3.3 แนวคิดเกี่ยวกับการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา
ขั้นพื้นฐาน ตามแนวทางการดำเนินการสถานศึกษาพอเพียงต้นแบบ

จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับสถานศึกษาพอเพียงต้นแบบ พบว่า สถานศึกษา
พอเพียงต้นแบบได้นำเอาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปบูรณาการใช้ในการจัดการศึกษา
ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีหลากหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับ
บริบทหรือภูมิสังคมของแต่ละแห่งที่แตกต่างกันไป โดยจัดทำในรูปของโครงการ/ กิจกรรมต่าง ๆ ใน
ด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และศาสนา ซึ่งสถานศึกษานำหลักการเศรษฐกิจพอเพียง
คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกัน โดยมีเงื่อนไขความรู้และคุณธรรมมา

อธิบายประกอบการดำเนินงาน เพื่อเป้าหมายเดียวกัน คือ การพัฒนาคุณภาพการศึกษาในด้านต่าง ๆ อย่างยั่งยืนตลอดไป ซึ่งการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในสถานศึกษาสรุปได้ ดังนี้

1. โครงการบูรณาการการเรียนรู้วิถีชีวิตปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง/ หลักสูตรการเรียนรู้แบบบูรณาการเป็นการนำเนื้อหา/ สาระปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ จัดกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องกับท้องถิ่นให้นักเรียนได้ปฏิบัติและเรียนรู้ด้วยตนเอง มีการพัฒนาและอบรมครูให้มีความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2. โครงการโรงเรียนวิถีพุทธ/ โครงการค่ายธรรมพัฒนา เป็นการนำหลักของพุทธศาสนามาเป็นหลักในการกำหนดความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกัน ตลอดจนการนิมนต์พระสงฆ์มาเป็นวิทยากรให้ความรู้และทำกิจกรรมร่วมกับนักเรียน

3. โครงการธนาคาร/ สหกรณ์โรงเรียน/ โครงการออมทรัพย์ เป็นการมุ่งส่งเสริมให้มีการออมและการช่วยเหลือแบ่งปันโดยให้นักเรียนเป็นผู้ดำเนินการด้วยตนเอง มีครูคอยให้คำแนะนำช่วยเหลือ

4. โครงการเกษตรครบวงจร/ ทัศนศึกษาใหม่ เป็นการสนับสนุนโครงการอาหารกลางวันให้นักเรียนมีรายได้ มีอาชีพเสริม เพิ่มรายได้

5. โครงการอนุรักษ์จารีตประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตไทย/ โครงการ “บวร” (บ้าน วัด โรงเรียน) เป็นการเข้าไปร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนและให้ชุมชนเข้ามาร่วมกิจกรรมของโรงเรียนมีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาร่วมให้ความรู้แก่นักเรียนและใช้แหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาเป็นสถานที่เผยแพร่และให้บริการแก่ชุมชน

6. โครงการสิ่งแวดล้อมศึกษา/ โครงการพัฒนางานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน เป็นการปรับปรุงสภาพแวดล้อมและบริบทภายในสถานศึกษาให้มีบรรยากาศที่ร่มรื่น สวยงาม และใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา

3.4 แนวคิดเกี่ยวกับการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา
ขั้นพื้นฐาน ตามแนวทางการดำเนินการของคณะทำงานบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอน กระทรวงศึกษาธิการ

คณะทำงานบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอน กระทรวงศึกษาธิการ (ปริญญช พินุลสรารุช. 2550: 3) ได้วางแผนการจัดการศึกษาตามหลักแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไว้ ดังนี้

เป้าหมาย คือ การปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนรู้จักใช้ชีวิตที่พอเพียง เห็นคุณค่าทรัพยากรต่าง ๆ ฝึกการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นอย่างเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และแบ่งปัน มีจิตสำนึกรักสิ่งแวดล้อม และเห็นค่าของวัฒนธรรมค่านิยมเอกลักษณ์ความเป็นไทย

การจัดการ ดำเนินการให้ได้ใน 4 ส่วน คือ การบริหารจัดการสถานศึกษา การพัฒนาครู การจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน และการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. การบริหารจัดการสถานศึกษา สถานศึกษาควรจัดให้มีการบริหารจัดการสถานศึกษาในด้านต่าง ๆ ดังนี้
2. โครงสร้างการบริหารสถานศึกษา สถานศึกษาควรจัดโครงสร้างการบริหารสถานศึกษาเพื่อให้เกิดการทำงานบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอน ดังแผนภาพที่ 2.4

แผนภาพที่ 2.4 แสดงโครงสร้างการบริหารสถานศึกษาเพื่อให้เกิดการทำงานบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอน

ที่มา: ปริญญา พิบูลสรารุท.2550: 3

3. การจัดระบบบริหารจัดการสถานศึกษา สถานศึกษาควรจะมีการจัดระบบบริหารจัดการภายในสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่เอื้อต่อการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

3.1 ทบทวน ปรับปรุง พัฒนาโครงสร้างและกระบวนการบริหารให้สอดคล้องหรือรองรับการจัดการศึกษาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง โดยเน้นการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล มีความพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันที่พร้อมการเปลี่ยนแปลง

3.2 กำหนดนโยบาย แผนงาน โครงการ และกิจกรรม การปรับปรุง เพิ่มเติมหรือจัดทำแผนกลยุทธ์ และแผนปฏิบัติงานของสถานศึกษาให้ครอบคลุมการพัฒนาการศึกษาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษา มีการดำเนินการตามแผนอย่างเป็นระบบและมีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

4. การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา ควรจัดให้สถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ ปูปลูกฝัง หล่อหลอม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และเอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรสถานศึกษา โดยมีแนวทางดังนี้

4.1 จัดอาคารสถานที่สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่เน้นถึงความร่มรื่น ประโยชน์ใช้สอย เป็นแหล่งเรียนรู้ และอนุรักษ์สืบสานทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรม สถาปัตยกรรมท้องถิ่น และภูมิปัญญาไทย

4.2 กำหนดระเบียบ ธรรมเนียมปฏิบัติในสถานศึกษาที่ส่งเสริมความมีระเบียบวินัย เคารพธรรมเนียมปฏิบัติ กฎกติกาของสังคมส่วนรวม เช่น การมีวินัย การเข้าคิว การรับประทานอาหาร การแต่งกาย การใช้ทรัพยากรร่วมกัน ฯลฯ

4.3 ส่งเสริมและพัฒนาบรรยากาศด้านคุณธรรม เช่น การทำบุญ การบริจาค การปฏิบัติกิจทางศาสนา การทำความดี การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ฯลฯ

4.4 ส่งเสริมแสวงหาความรู้ และเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เช่น การจัดนิทรรศการ การจัดประกวดในรูปแบบต่าง ๆ การหาความรู้ผ่านสื่อเทคโนโลยีอื่น ๆ

4.5 ส่งเสริมการปฏิบัติเป็นแบบอย่างของผู้บริหาร ครู และบุคลากรในสถานศึกษา

4.6 จัดโครงการและกิจกรรมส่งเสริมการปฏิบัติตนและการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

5. จัดระบบการนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษา เพื่อพัฒนาระบบการบริหารจัดการและระบบการเรียนการสอนให้เอื้อต่อการจัดการศึกษาตามแนวทางในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการศึกษาในสถานศึกษา

6. การให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา โดยมีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการจัดการศึกษาในชั้นตอนที่สำคัญทุกชั้นตอน คือ 1) ร่วมกำหนดนโยบายและวางแผน 2) ร่วมให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะในกระบวนการพัฒนาหลักสูตร 3) ร่วมกันจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการจัดสภาพและบรรยากาศในสถานศึกษา 4) ส่งเสริมการเรียนรู้และปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา ที่บ้าน และสถานที่อื่น ๆ และ 5) ร่วมติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา

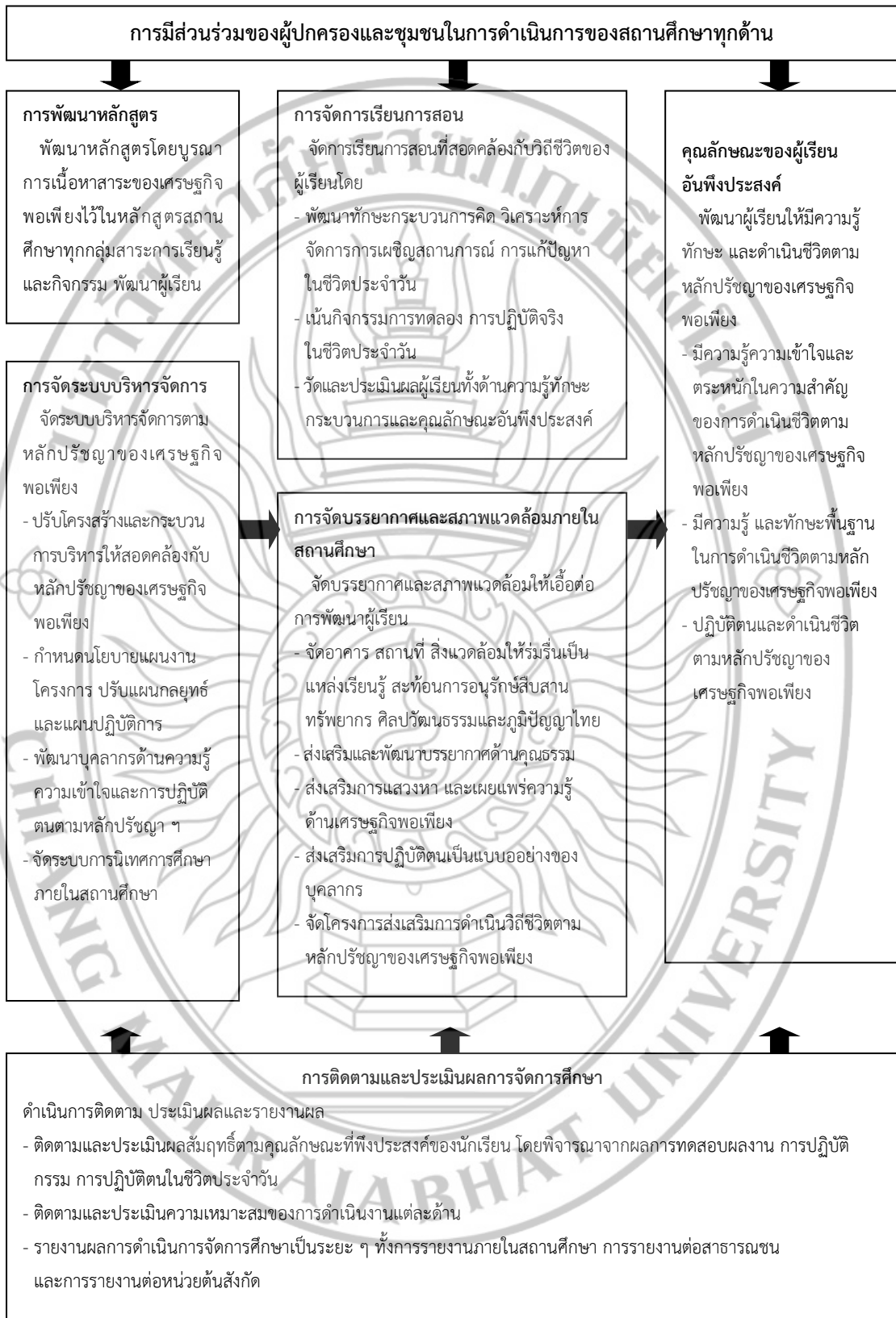
7. การติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา โดยมีแนวทางดังนี้

7.1 ติดตามประเมินผลคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนโดยพิจารณาจาก 1) ผลการทดสอบความรู้ ความเข้าใจพื้นฐานด้านเศรษฐกิจพอเพียง 2) ผลงานและการปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียน 3) การปฏิบัติตนในชีวิตประจำวันของผู้เรียน และ 4) ผลการประเมินโดยผู้ประเมินภายนอกหรือมีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน

7.2 ติดตามและประเมินผลความเหมาะสมของการดำเนินกิจกรรมในกระบวนการ
ขั้นตอน และกิจกรรมการดำเนินการในด้านการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การจัด
บรรยากาศและสภาพแวดล้อม การจัดระบบบริการจัดการ การให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมใน
การจัดการศึกษาของสถานศึกษาและประเมินคุณลักษณะของผู้เรียนอันพึงประสงค์

7.3 จัดให้มีระบบการรายงานการดำเนินงานเป็นระยะ ๆ ทั้งการรายงานภายใน
สถานศึกษา การรายงานต่อสาธารณชน และการรายงานต่อต้นสังกัดตามลำดับ จากแนวทางจัด
การศึกษาตามประเด็นดังกล่าว ฯ เขียนเป็นภาพเชิงระบบที่แสดงความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน ดัง
แผนภาพที่ 2.5

แผนภาพที่ 2.5 แสดงความเชื่อมโยงของการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการศึกษา

ที่มา : ปรียานุช พิบูลสรารุช. 2550

5. การพัฒนาครู ครูเป็นบุคลากรที่สำคัญในการถ่ายทอดความรู้และปลูกฝังหลักคิดต่าง ๆ ให้แก่เด็ก โดยครูต้องเข้าใจอย่างถูกต้อง สามารถวิเคราะห์ความพอเพียงไม่พอเพียงของตนเองและครอบครัวได้และทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำรงชีวิต ดังแผนภาพที่ 2.6

แผนภาพที่ 2.6 แสดงการพัฒนาบุคลากรตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ที่มา : ปรียานุช พิบูลสรารุช : 2550

6. การจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน ประกอบไปด้วย

6.1 การสอดแทรกสาระเศรษฐกิจพอเพียงในหลักสูตรและสาระการเรียนรู้

6.2 การบูรณาการหลักเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

7. การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน เป็นการดำเนินการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน

ด้วยการบูรณาการและบูรณาการใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ให้นักเรียนได้ปฏิบัติและเกิดทักษะใน 4 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ประกอบด้วย การมีความรู้ความเข้าใจหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของผู้เรียน การปฏิบัติตน และการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจของผู้เรียน

3.5 หลักการคัดกรองสถานศึกษาพอเพียง

หลักการคัดกรองสถานศึกษาพอเพียงจากคู่มือการคัดเลือกรางวัลสูงสุดระดับชาติ สถานศึกษาพอเพียงที่มีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศของศูนย์สถานศึกษาพอเพียง (มูลนิธิยุวสถิรคุณ, 2560) มีสาระสำคัญดังนี้

หลักการและวัตถุประสงค์

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักในการดำเนินชีวิตที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแก่พสกนิกรชาวไทยมานานกว่า 40 ปีตั้งพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัส นับตั้งแต่ปี 2517 เป็นต้นมา ที่ได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อให้มีความพอมี พอกิน พอใช้ พึ่งตนเองได้และมีความสุข โดยใช้หลักความพอประมาณ การมีเหตุผล การสร้างระบบภูมิคุ้มกันในตัว ที่ ดี และได้ทรงเตือนสติประชาชนคนไทยไม่ให้ประมาท ตระหนักถึงการพัฒนที่สมดุลและก้าวหน้าไปอย่างเป็น ขั้นตอนเป็นตอน ถูกต้องตามหลักวิชา โดยมีคุณธรรมเป็นพื้นฐานของความคิดและการกระทำซึ่งสามารถนำไป บูรณาการใช้ในทุกมิติของชีวิต ทุกภาคส่วนและทุกด้านของการพัฒนา เพื่อให้สังคมส่วนรวมอยู่ร่วมกันอย่าง สันติสุขและเจริญก้าวหน้าไปพร้อมกับความสมดุลและยั่งยืน

มูลนิธิยุวสถิรคุณ โดยศูนย์สถานศึกษาพอเพียง (ศสพ.) เป็นหน่วยงานภายใต้กำกับของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ มีวัตถุประสงค์การดำเนินงานเพื่อพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาพอเพียงให้ สามารถเป็นแบบอย่างในการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการจัดการศึกษาได้อย่างยั่งยืน จึงได้ร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการในฐานะที่เป็นหน่วยงานหลักในการพัฒนาคุณภาพคนของประเทศ ขับเคลื่อน ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเชื่อมโยงความร่วมมือ ระหว่างสถาบันการศึกษา สถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบันทางศาสนา และองค์กรภาคส่วนต่างๆ ให้ร่วมกัน พัฒนาผู้เรียนให้ตระหนัก และเห็นคุณค่าของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และพัฒนาสถานศึกษาให้เป็น แหล่งเรียนรู้ที่จะบ่มเพาะผู้เรียนให้เป็นผู้มีอุปนิสัยอยู่อย่างพอเพียง

รางวัลสูงสุดระดับชาติสถานศึกษาพอเพียงที่มีผลการปฏิบัติงานที่เป็นเลิศ เกิดขึ้นเพื่อช่วยขับเคลื่อน หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา ตั้งแต่ปี 2557 เป็นต้นมา และช่วยสนับสนุนให้เกิดการขยาย ผลอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการให้สถานศึกษาที่ได้รับการประกาศเป็นสถานศึกษาพอเพียงกว่า 20,000 แห่ง ทั่วประเทศ และมีศักยภาพเป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับการดำรงชีวิตอยู่อย่างพอเพียงและการจัดการศึกษาที่ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จนสามารถเป็นแบบอย่างให้แก่สถานศึกษาพอเพียงอื่น ๆ รวมถึงชุมชน และสังคมในวงกว้างได้ยกระดับคุณภาพไม่ให้หยุดนิ่งหลังจากได้รับการประกาศเป็นสถานศึกษาพอเพียงแล้ว โดยเปิดโอกาสให้ส่งผลงานการ

นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการจัดการศึกษา ซึ่งปรากฏภาพ ความสำเร็จของสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา บุคลากรของสถานศึกษา และผู้เรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้เรียนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ปฏิบัติตนให้ดำเนินชีวิตได้อย่าง สมดุลและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

ศูนย์สถานศึกษาพอเพียง มูลนิธิยุวสถิรคุณ มุ่งหวังที่จะส่งเสริมให้สถานศึกษาพอเพียงได้มีการพัฒนา คุณภาพ มีความเข้มแข็งและเกิดความยั่งยืนในการคงสภาพความเป็นสถานศึกษาพอเพียงต่อไป เพื่อเป็น แบบอย่างการนำผลงานไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิตและการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง จนขยายผลสู่ชุมชนและสังคมได้อย่างยั่งยืน จึงจัดให้มีการคัดกรอง และคัดเลือกรางวัลสูงสุดระดับชาติ สถานศึกษาพอเพียงที่มีผลการปฏิบัติงานที่เป็นเลิศขึ้น

4. หลักการแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา

การบริหารการศึกษาเป็นการรวมคำว่า “การบริหาร” และ “การบริหารการศึกษา” เข้าด้วยกันซึ่งทั้งสองคำมีความหมายดังต่อไปนี้

4.1 ความหมายของการบริหาร

จากการศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ เกี่ยวกับ การบริหาร มีความหมายดังต่อไปนี้

สุนทร โคตรบรรเทา (2554 : 2) ให้ความหมาย การบริหาร คือ การทำให้คนตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมกันทำงานให้บรรลุเป้าหมาย หรือการทำงานกับคนและโดยคนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ

จอมพงศ์ มงคลวนิช (2555 : 22) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง การดำเนินงานของกลุ่มบุคคลเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้

สัมมา รธนิตย์ (2556 : 37 – 38) กล่าวว่า การบริหารมีความสำคัญ เนื่องจากการบริหาร เป็น กระบวนการ หรือกลไกการดำเนินงานหรือกิจกรรมขององค์การ ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยนำเทคโนโลยีและใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างเต็มประสิทธิภาพ ทำให้องค์กรได้รับประโยชน์สูงสุด โดยจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานการร่วมแรงและความตั้งใจของกลุ่มบุคคลทุกคนในองค์กร โดยมีจุดหมายเดียวกัน คือ ความสำเร็จตามเป้าหมายที่องค์กรได้กำหนดไว้ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับมนุษย์ที่เป็นสัตว์สังคม ที่มีการรวมตัวกันเป็นหมู่เหล่า มีการรวมกลุ่มเป็นชุมชนขนาดต่าง ๆ ต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มีกิจกรรมในการทำงานร่วมกัน การทำงานร่วมกันจะเป็นไปด้วยความราบรื่นและยังเกิดความเจริญก้าวหน้า กลุ่มหรือสังคมจำเป็นต้องมีการจัดระบบระเบียบและกำหนดกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่จะยึดถือร่วมกัน ซึ่งต้องอาศัยการบริหารที่มีคุณภาพเพื่อนำพาองค์กรหรือสถาบันให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการร่วมกัน

สมาน อัสวภูมิ (2551 : 80) กล่าวว่า การบริหารเป็นการใช้ภาวะผู้นำในการระดม และใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างมีประสิทธิภาพในการดำเนินงานตามภารกิจขององค์การให้

บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และกระบวนการแลกิจกรรมในทางการบริหารต่าง ๆ สามารถใช้ในการบริหารงานได้ในทุกระบบองค์การ

วรพจน์ พรหมสัตยพรต (2545 : 67) ได้ให้ความหมายของไว้ 2 ประเด็นได้แก่ การบริหาร (Administration) เป็นการจัดการ (Management) อย่างมีระเบียบแบบแผนเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดและทำให้งานดำเนินไปอย่างราบรื่นบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ด้วยความร่วมมือของกลุ่มบุคคล หรืออีกนัยหนึ่ง การบริหาร คือ ศิลปะการทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยความร่วมมือของบุคคลอื่น

จากความหมายของการบริหารตามที่กล่าวสามารถสรุปได้ว่า การบริหารเป็นกระบวนการและกลไกในการดำเนินงานโดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดให้บรรลุตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.2 ความหมายการบริหารการศึกษา

นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาไว้หลายประการดังนี้
ถวิล เกษสุพรรณ (2552:32) กล่าวว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง กระบวนการทำงานหรือกิจกรรมต่าง ๆ ทางการศึกษาที่บุคคลผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ร่วมมือกันดำเนินงาน โดยใช้ทรัพยากรการบริหารผ่านกระบวนการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นสมาชิกที่ดีมีคุณภาพของสังคมตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้

สมเดช สาวันดี (2553:32) กล่าวว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง การใช้ศาสตร์และศิลป์ในการทำงานร่วมกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของกระบวนการเรียนรู้และความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมแห่งการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

จากความหมายของการบริหารการศึกษาดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง กระบวนการในการใช้ศาสตร์และศิลป์ทำงานหรือกิจกรรมต่าง ๆ ทางการศึกษาที่บุคคลผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ร่วมมือกันดำเนินงาน โดยใช้ทรัพยากรทางการบริหารร่วมกันในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของกระบวนการเรียนรู้และความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้

4.3 หน้าที่และกระบวนการในการบริหาร

จากการศึกษาแนวคิดของนักวิชาการ ได้แก่ อีระ รุญเจริญ (2550) ทริโป (Flippo 1971: 417) กุลิกและเออร์วิกส์ (Gulick and Urwick 1973: 13) โฮลน์ (Holt 1990: 7-10) คูลน์และเวย์ริช (Koontz and Wehrich (1990: 22-24) รอปบินส์และสตาร์ท-โคทส์ (Robbins and Stuart-Kotze 1990: 22-23) บาร์โทลและมาร์ติน (Bartol and Martin 1991: 6-9) สโตนเนอร์ (Stoner and Freeman 1992: 8-9) รอปบินส์และมูเกอร์จิ (Robbins and Mukerji 1994: 7-8) ลูนสเบิร์กและออร์สทิน (Lunenburg and Ornstein 1996: 490) รอปบินส์และควอร์ทเตอร์ (Robbins

and Coulter 1996: 9-10) กิบสันและคณะ (Gibson and other 1997: 15-17) แบทแมนและสเนล (Bateman and Snell 1999: 6-8) และดูบริน (DuBrin 2000: 12-13) พบว่า มีความแตกต่างกันบ้างในการจัดกลุ่มภารกิจอย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่าในรายละเอียดมีความสอดคล้องกัน โดยกลุ่มภารกิจและกระบวนการบริหารจะครอบคลุมใน 5 เรื่องหลัก ได้แก่

1. การวางแผน ซึ่งเป็นการค้นหาและกำหนดวิธีการทำงานในอนาคต เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมาย บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์ต่อหน่วยงานหรือองค์การมากที่สุด โดยแสดงให้เห็นว่าจะมีการทำอะไร ที่ไหน เมื่อใด ให้ใครทำ ทำอย่างไร ตลอดจนให้รายละเอียดอื่น ๆ ที่จำเป็นเพื่อช่วยให้การปฏิบัติงานลุล่วงไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2. การจัดองค์การ ซึ่งหมายถึง การจำแนกแยกแยะงานที่จำเป็น การจัดกลุ่มงานให้เหมาะสมกับทรัพยากรและสถานการณ์ การมอบหมายงาน การมอบหน้าที่ และการจัดการความสัมพันธ์ของงานและอำนาจ

3. การจัดบุคลากร ซึ่งแบ่งออกเป็น 6 ขั้นตอน คือ การวางแผนทรัพยากรมนุษย์ การสรรหา การคัดเลือก การฝึกอบรมและการพัฒนา การประเมินการปฏิบัติงาน และการให้ผลตอบแทน

4. การอำนวยความสะดวก ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้บริหารโดยตรงที่ต้องใช้ความสามารถชักจูงผู้ใต้บังคับบัญชาให้ปฏิบัติงานอย่างดีที่สุด จนกระทั่งองค์การสามารถบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้

5. การควบคุม หมายถึง ความพยายามบังคับให้งานและกิจกรรมต่าง ๆ ปฏิบัติไปตามแผนที่กำหนด โดยมีการวัดและปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติงานของผู้ใต้บังคับบัญชาด้วย

5. หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผู้วิจัยขอนำเสนอประเด็นที่เกี่ยวข้องคือ ความหมายของการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กระบวนการบริหาร งานสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักการบริหารจัดการบ้านเมือง และสังคมที่ดี ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

5.1 ความหมายของการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีนักวิชาการได้ให้ความหมายของการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ดังนี้

ศิลาปชัย อ่วงตระกูล (2552:8) กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง การดำเนินงานร่วมกับกลุ่ม บุคคลมีอาชีพหรือชุมชนในท้องถิ่น เพื่อให้การบริการทางการศึกษาแก่สมาชิกในสังคมตามวัตถุประสงค์ได้อย่างมีคุณภาพ

ณัฐรฎา พวงธรรม(2553:14) กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง กระบวนการบริหาร พัฒนา และปรับปรุงวิธีบริหารงานด้านต่าง ๆ เพื่อนำพาสถานศึกษาสู่ความก้าวหน้า ส่งเสริมความเจริญด้านความคิด ความรู้ ควบคู่ไปกับการสอดแทรกคุณธรรมแก่นักเรียนเพื่อให้ได้นักเรียนที่มีคุณภาพในสังคม

สรุปได้ว่า การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง กระบวนการบริหาร พัฒนา และปรับปรุงวิธีดำเนินงานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานร่วมกับกลุ่ม บุคคลมืออาชีพหรือชุมชนในท้องถิ่น เพื่อนำพาสถานศึกษาให้ดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้อย่างมีคุณภาพและให้บริการทางการศึกษาแก่นักเรียนคือสมาชิกในสังคมให้มีคุณภาพเกิดความเจริญก้าวหน้าทั้งทางด้าน ความรู้ ความคิด คุณธรรมควบคู่ไปกับการกระทำ

5.2 งานสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

จากการศึกษาพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวง ศึกษาธิการ พ.ศ.2545 กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษา ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการบริหารจัดการและขอบเขตการปฏิบัติหน้าที่ของสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคลในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษา พ.ศ.2546 และกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง พบสาระสำคัญและขอบข่ายภารกิจของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้แบ่งการบริหารงานออกเป็น 4 งาน คือ งานบริหารงานวิชาการ งานบริหารงานงบประมาณ งานบริหารงานบุคคล งานบริหารทั่วไป ในงานบริหารทั่วไปนั้นได้รวมเอางานธุรการ งานสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน งานกิจการนักเรียน และงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ไว้ด้วยกัน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2548: 9) โดยมีรายละเอียดในแต่ละงาน ดังนี้ คือ

5.2.1 การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา อันเป็นเป้าหมายสูงสุดของภารกิจของโรงเรียน การบริหารงานวิชาการ เป็นภารกิจสำคัญที่สุดของสถานศึกษาซึ่งเป็นหน่วยงานที่ได้รับมอบหมายจากสังคมให้ทำหน้าที่จัดการศึกษา แนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดแนวทางการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้านวิชาการ โดยกำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ได้แก่ การจัดการกระบวนการเรียนรู้ การจัดการประเมินผู้เรียน จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรแกนกลาง ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัจจุบันในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ.2545 ได้แก่ การจัดการศึกษาเป็นพิเศษสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา การสื่อสาร และการเรียนรู้หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพ หรือเด็กซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแล หรือด้อยโอกาส หรือเด็กที่มีความสามารถพิเศษ โดยให้ได้รับการศึกษาภาคบังคับด้วยรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสม รวมทั้ง อำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดตามความจำเป็นเพื่อประกันโอกาสและความเสมอภาคในการได้รับการศึกษาภาค

บังคับ การบริหารงานวิชาการเป็นภารกิจที่สำคัญที่สุดของการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้บรรลุเป้าหมายการปฏิรูปการศึกษา จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องศึกษา ทำความเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ที่กำหนดขึ้นตามกฎหมาย ระเบียบที่กำหนด รวมทั้ง การมีวิสัยทัศน์ที่จะพัฒนาตนเองให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะสำหรับการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานการบริหารงานวิชาการให้ดีขึ้น เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาไปสู่จุดมุ่งหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.2.2 การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานงบประมาณหมายถึงการควบคุมงบประมาณ การเบิกจ่ายเงิน การตรวจสอบ การใช้จ่ายเงิน จากการใช้การปฏิรูประบบการบริหารงานภาครัฐ นำมาสู่การปรับกลยุทธ์การบริหารงานภาครัฐใหม่ภายใต้แนวคิดที่มุ่งเน้นผลงานหรือผลสัมฤทธิ์ (RBM: Result-based Budgeting) ซึ่งเป็นการบริหารที่มุ่งผลสัมฤทธิ์หรือผลงานหลัก โดยใช้ระบบการประเมินผลงานที่อาศัยตัวชี้วัดเป็นตัวสะท้อนผลงานให้ออกมาเป็นรูปธรรม ซึ่งผลการประเมินจะชี้วัดถึงความคุ้มค่าในการทำงานให้แสดงผลงานต่อสาธารณะและเพื่อปรับปรุงกระบวนการทำงานให้ดียิ่งขึ้น สามารถพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานของหน่วยงานภาครัฐให้เกิดประสิทธิภาพสูงขึ้น คุ้มค่าเป็นรูปธรรมและได้รับการยอมรับจากสาธารณชน อันเป็นการสร้างศักยภาพเพิ่มขีดความสามารถของประเทศ ส่วนแนวทางการบริหารงานงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานนั้น หน่วยงานต้องพัฒนาการจัดการทางการเงินให้มีมาตรฐาน 7 ด้าน คือ 1) การวางแผนงบประมาณ 2) การกำหนดผลผลิตและการคำนวณต้นทุน 3) การจัดระบบการจัดซื้อจัดจ้าง 4) การบริหารทางการเงินและการควบคุมงบประมาณ 5) การรายงานทางการเงินและผลการดำเนินงาน 6) การบริหารทรัพย์สิน และ 7) การตรวจสอบภายใน แนวทางการบริหารงบประมาณ การบริหารงบประมาณของสถานศึกษามุ่งเน้นความเป็นอิสระ ในการบริหารจัดการมีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ยึดหลักการบริหารมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์และบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานเพื่อให้ได้ผลผลิต (Output) และผลลัพธ์ (Outcome) เป็นไปตามข้อตกลงการให้บริการมีการจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา สามารถบริหารจัดการทรัพยากรที่ได้อย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้เกิดคุณภาพที่ดีขึ้นต่อผู้เรียน การบริหารงานงบประมาณเป็นการบริหารทรัพยากรการบริหารให้มีประสิทธิภาพ เป็นหน้าที่ของผู้บริหารต้องดำเนินการด้วยความรอบคอบ ถูกต้องตามกฎหมายระเบียบที่เกี่ยวข้องให้บรรลุตามเป้าหมายของการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

5.2.3 การบริหารงานบุคคล บุคคลหรือบุคลากร ถือว่าเป็นหนึ่งในทรัพยากรการบริหาร 4 อย่าง นั่นคือ คน (man) เงิน (money) วัสดุอุปกรณ์ (materials) และการจัดการ (management) ซึ่งทรัพยากรบุคคลนั้นถือได้ว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการบริหาร แนวทางการบริหารงานบุคคล กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดแนวทางการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ได้แก่ การพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถและทักษะในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา กำหนดไว้

ในพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2546 ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษาเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา การบริหารกิจการของสถานศึกษาให้เป็นไปตามกฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับของทางราชการและของสถานศึกษา รวมทั้งนโยบายและวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา การประสานการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ควบคุมดูแลบุคลากร การเงิน และพัสดุ สถานที่และทรัพย์สินอื่นของสถานศึกษา ให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับของทางราชการ และปฏิบัติงานอื่นตามที่ได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เลขาธิการ สภาการศึกษา รวมทั้งงานอื่นที่กระทรวงมอบหมาย การดำเนินงานตามที่ได้รับจากการกระจายอำนาจและมอบอำนาจ กำหนดไว้ใน พ.ร.บ.ระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.2546 การบริหารงานบุคคลจึงถือเป็นภารกิจที่สำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานดำเนินการส่งเสริมให้บุคลากรในสถานศึกษาสามารถปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ ตอบสนองภารกิจของสถานศึกษา มีการดำเนินการบริหารงานบุคคลให้เกิดความคล่องตัว อิสระ ถูกต้อง เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลภายใต้กฎหมาย ระเบียบที่เกี่ยวข้อง ส่งเสริมบุคลากรให้ได้รับการพัฒนา มีความรู้ความสามารถ มีขวัญกำลังใจ และมีจิตสำนึกในการปฏิบัติภารกิจที่รับผิดชอบให้เกิดผลสำเร็จตามหลักการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ มีการยกย่องเชิดชูเกียรติ สร้างความมั่นคงและก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งจะทำให้ส่งผลดีต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียน

5.2.4 การบริหารทั่วไป เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบบริหารองค์กร การบริการให้การบริหารงานอื่น ๆ บรรลุผลตามมาตรฐาน คุณภาพ และเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีบทบาทหลักในการประสานส่งเสริมสนับสนุนและการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการให้บริการการศึกษา มุ่งพัฒนาสถานศึกษาโดยใช้รูปแบบของการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสมมาใช้ส่งเสริมให้การบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาตามหลักการบริหารงานที่มุ่งหน้าผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลัก โดยเน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ ตลอดจนการมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การบริหารและจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล แนวทางการบริหารทั่วไป กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดแนวทางการบริหารทั่วไปของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ได้แก่ การร่วมกับบุคคล ครอบครัว องค์กร ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน การบริหารและจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไปตามที่กระทรวงกระจายอำนาจมาให้ การเป็นกรรมการและเลขานุการในคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน การจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และจัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้ง เปิดเผยต่อ

สาธารณชน การให้ความร่วมมือในการจัดเตรียมเอกสารหลักฐานที่มีข้อมูลเกี่ยวข้องกับสถานศึกษา ตามคำร้องขอของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา หรือบุคคล หรือหน่วยงานภายนอกที่ทำการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษา เพื่อเสนอต่อคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา การอนุมัติประกาศนียบัตรและวุฒิปัตร์ของสถานศึกษาตามระเบียบที่คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด การปฏิบัติงานอื่นตามที่ได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เลขาธิการสภาการศึกษา เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รวมทั้งงานอื่นที่กระทรวงมอบหมาย การบริหารทั่วไปเป็นการบริหารงานที่สนับสนุนงานอื่น ๆ จึงเป็นภารกิจที่ผู้บริหารให้ความสำคัญ เพราะทำให้สามารถดำเนินการบริหารด้านอื่น ๆ ได้อย่างต่อเนื่องสัมพันธ์กันและบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.3 การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักการบริหารจัดการบ้านเมืองและสังคมที่ดี การบริหารจัดการตามอำนาจหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานนอกจากจะดำเนินการตามหลักการและแนวปฏิรูปการศึกษาแล้วยังต้องยึดหลักการดำเนินการตามหลักบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ซึ่งประกอบด้วยหลักการสำคัญ 6 ประการ ได้แก่ (พาทิพย์ ชมคำ 2552: 11 -13)

5.3.1. หลักนิติธรรม หมายถึง การตรากฎหมายถูกต้อง เป็นธรรม การกำหนดกฎ กติกา และการปฏิบัติตามกฎ กติกาที่ตกลงกันไว้อย่างเคร่งครัดโดยคำนึงถึง สิทธิเสรีภาพ ความยุติธรรม ของสมาชิก

5.3.2. หลักคุณธรรม หมายถึง การยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม การส่งเสริมสนับสนุน ให้ประชาชนพัฒนาตนเองไปพร้อมกันเพื่อให้คนไทยมีความซื่อสัตย์จริงใจ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัย ประกอบอาชีพสุจริตเป็นนิสัยประจำชาติ

5.3.3. หลักความโปร่งใส หมายถึง การสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในชาติ โดยปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กร ทุกวงการให้มีความโปร่งใส มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมาด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวก และมีกระบวนการให้ประชาชนตรวจสอบความถูกต้องชัดเจน

5.3.4. หลักการมีส่วนร่วม หมายถึง เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้และเสนอความคิดเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญของประเทศไม่ว่าด้วยการแสดงความคิดเห็น การไต่สวนสาธารณะ การประชาพิจารณ์ และการแสดงประชามติหรือ อื่น ๆ

5.3.5. หลักความรับผิดชอบ หมายถึง การตระหนักในสิทธิหน้าที่ ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม การใส่ใจปัญหาสาธารณะของบ้านเมืองและกระตือรือร้นในการแก้ไขปัญหา ตลอดจนเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่าง และความกล้าที่จะยอมรับผลจากการกระทำของตน

5.3.6. หลักความคุ้มค่า หมายถึง การบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำนวนจำกัด เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม โดยการรณรงค์ให้คนไทยมีความประหยัดใช้ของอย่าง คุ้มค่า สร้างสรรค์สินค้าและบริการที่มีคุณภาพสามารถแข่งขันได้ในเวทีโลกและรักษาพัฒนา ทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยั่งยืน

6. ประวัติโรงเรียนบ้านเมืองคอง

โรงเรียนบ้านเมืองคอง ตั้งอยู่เลขที่ 134 หมู่ที่ 4 ตำบลเมืองคอง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ เริ่มแรกอาศัยอยู่บ้านนายทา ว่างเวง เปิดทำการสอนชั่วคราว ต่อมานายสิงห์แก้ว ศรีปัญญา ครูใหญ่ พร้อมกับนายสุข ตาสว่าง ได้จองที่ดินพื้นที่ 2 ไร่ 3 งาน และได้จัดสร้างอาคาร เรียนชั่วคราวขึ้นเมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2471 และทางอำเภอเชียงดาวได้แต่งตั้งนายประสิทธิ์ ศรี จันทรแปง มาดำรงตำแหน่งครูใหญ่และมีครูหนึ่งคน

ปี พ.ศ. 2484 ได้แต่งตั้ง นายสนอง หน่อคำ มาดำรงตำแหน่งครูใหญ่พร้อมครูอีก 2 คน ได้มีการปรับปรุงโรงเรียนให้ดีขึ้น ในปี พ.ศ. 2501 นายสุคนธา ศึกษาธิการอำเภอเชียงดาวมาตรวจ เยี่ยมโรงเรียนได้แนะนำให้ซ่อมแซมอาคารเรียน โดยทางราชการได้จัดสรรงบประมาณมาช่วยเหลือ จนซ่อมแซมเสร็จ ต่อมาอาคารเรียนได้ชำรุดไม่สามารถที่จะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ นายชูชาติ ไชยวุฒิ ได้ของบประมาณจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ เป็นจำนวนเงิน 80,000 (แปดหมื่นบาทถ้วน) โดยได้ก่อสร้างอาคารเรียนแบบ ป.1ง ไม้ มีคณะกรรมการศึกษาของโรงเรียนร่วม ดำเนินการก่อสร้างด้วย การก่อสร้างแล้วเสร็จเมื่อวันที่ 30 ธันวาคม 2512 ในปี พ.ศ. 2519 ได้รับ งบประมาณจากสภาตำบลเป็นจำนวน 25,000 บาท (สองหมื่นห้าพันบาท) เพื่อต่อเติมห้องเรียนอีก ห้องหนึ่งโดยสภาตำบลเป็นผู้ดำเนินการก่อสร้างเอง

ในปี พ.ศ. 2521 ได้จัดสรรงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ เป็น จำนวนเงิน 328,000 บาท (สามแสนสองหมื่นแปดพันบาทถ้วน) เพื่อก่อสร้างอาคารเรียนแบบ ป.1ง ไม้ ขนาด 4 ห้องเรียน โดยนายทองคำ วิสัยเลิศ เป็นผู้รับเหมาก่อสร้าง การก่อสร้างได้เสร็จเมื่อ วันที่ 10 มีนาคม 2522 และเปิดทำการสอนเมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม 2522 เป็นต้นมา และในปีเดียวกันนั้น ทางโรงเรียนได้งบประมาณจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ เป็นจำนวน 150,000 บาท (หนึ่ง แสนห้าหมื่นบาทถ้วน) เพื่อสร้างอาคารเรียนเอนกประสงค์ ขนาด 3 ห้อง

ในปี พ.ศ. 2537 ทางโรงเรียนได้ขอรื้ออาคารเรียนแบบ ป.1ง ไม้ เนื่องจากชำรุดทรุดโทรม มาก และของบประมาณใหม่เพื่อสร้างอาคารเรียนโดยมี นายเสถียร ธะนันต์ ดำรงตำแหน่งอาจารย์ ใหญ่ ทางสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ ได้อนุมัติ ให้รื้อถอน และที่เหลือได้นำไปสร้าง บ้านพักนักรบ ภารโรง บ้านพักครูและอาคารเด็กเล็ก ได้งบประมาณ 2,280,000 บาท เพื่อสร้าง อาคาร ส.ป.ช. 105/29 ขนาด 2 ชั้น 8 ห้องเรียน แล้วได้เปิด เป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา เป็นปีแรก

ในปี พ.ศ. 2539 ได้รับงบประมาณก่อสร้างสนามบาสเกตบอลเป็นจำนวนเงิน 128,000 บาท (หนึ่งแสนสองหมื่นแปดพันบาทถ้วน)

ในปี พ.ศ. 2540 นายกษิธิช สล่าป็น อาจารย์ 1 ระดับ 5 ได้รับแต่งตั้งให้รักษาการในตำแหน่งอาจารย์ใหญ่แทนนายเสถียร ธีระนันต์ ที่ย้ายไป

ในปี พ.ศ. 2541 นายธีระวัฒน์ แสงปราช ได้มาดำรงตำแหน่งอาจารย์ใหญ่และได้ย้ายไปดำรงตำแหน่งที่โรงเรียนทุ่งข้าวพวง สปอ. เชียงดาว เมื่อ ปี พ.ศ. 2543

ในปี พ.ศ. 2543 นายบุญช่วย อุดชา อาจารย์ใหญ่ โรงเรียน บ้านแม่แตดน้อย สปอ. แม่แจ่ม ย้ายมาดำรงตำแหน่งแทน เมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2543

ในปี พ.ศ. 2548 โรงเรียนได้ขอสร้างบ้านพักชั้นใหม่ แทนหลังเก่าที่ทรุดโทรมโดยได้รับงบประมาณสนับสนุนจากสมาคมกอล์ฟไทยในนครรัฐชिकाโก เป็นจำนวนเงิน 100,000 บาท (หนึ่งแสนบาทถ้วน) โดยสร้างบ้านพักชั้นเดียว 5 ห้อง แบบสร้างเอง โดยมีคณะกรรมการสถานศึกษาเป็นผู้อนุมัติการก่อสร้างบ้านพักครู

ในปี พ.ศ. 2549 โรงเรียนได้ปรับปรุงห้องเรียนชั้นที่สอง อาคารแบบ สป.ช. 105/29 ติดบันได 1 ห้อง ให้เป็นห้องคอมพิวเตอร์พร้อมติดตั้งระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง โดยได้รับงบประมาณจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวนเงิน 329,100 บาท (สามแสนสองหมื่นเก้าพันหนึ่งร้อยบาทถ้วน) โดยบริษัทลอคซ์เลย์ จำกัด มหาชน เป็นผู้สอบราคาได้ และดำเนินการติดตั้งระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงจนเสร็จ

ในปี พ.ศ. 2550 นายบุญช่วย อุดชา ผู้อำนวยการโรงเรียน ได้ย้ายไปดำรงตำแหน่งที่โรงเรียนบ้านทุ่งหลวง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน พ.ศ. 2550 โดยนายสมบุรณ์ กันทะวงศ์ ครู อันดับ คศ. 2 ได้รับคำสั่งแต่งตั้งให้รักษาราชการแทนผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเมืองคอง เมื่อวันที่ 7 มิถุนายน พ.ศ. 2550

วันที่ 12 กรกฎาคม พ.ศ. 2550 นายจรัส เชื้อสาย ครูอันดับ คศ. 2 โรงเรียนไชยปราการ ผู้สอบได้ตามบัญชีของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต ๓ ได้มาดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเมืองคอง จนถึงวันที่ 24 พฤศจิกายน 2552

วันที่ 25 พฤศจิกายน 2552 นางสาววิภาดา วิระกุล ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านสันป่าเกี๊ยะ ย้ายมาดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเมืองคอง และเมื่อวันที่ 16 มีนาคม 2552 ได้ย้ายไปดำรงตำแหน่งรักษาราชการแทน ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านรินหลวง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

วันที่ 16 มีนาคม 2552 นายธนยศร์ อรรถสุภาพงศ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านรินหลวง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ได้ย้ายมาดำรงตำแหน่ง รักษาราชการแทนผู้อำนวยการโรงเรียน

บ้านเมืองคอง และต่อมา ในวันที่ 10 เมษายน 2552 นายธนะยศร์ อรรถสุภาพงศ์ได้รับคำสั่งให้ ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเมืองคอง จนถึงปัจจุบัน

วันที่ 23 ตุลาคม 2552 โรงเรียนได้บริจาคห้องน้ำห้องส้วมโดยก่อสร้างให้สำเร็จจนใช้ การได้จาก คุณสมปรารถนา แซ่ตัน คุณวาสนา อาเบะ และจาก ผอ.ธนะยศร์ อรรถสุภาพงศ์ คิด เป็นเงินมูลค่าทั้งสิ้น 150,000 บาท

ในปีงบประมาณ 2553 ทางโรงเรียนได้ปรับปรุงซ่อมแซมรั้วโดยรอบโรงเรียนปรับปรุง สนามหน้าเสาธงโรงเรียน โดยใช้งบประมาณของโรงเรียนและได้รับงบปรับปรุงซ่อมแซมอาคาร เอนกประสงค์ของโรงเรียน และโรงเรียนได้รับงบแปรญัตติจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 วงเงิน 150,000 บาท เดือน กันยายน 2553 ทางโรงเรียนได้ปรับปรุงซ่อมแซมศาลาหก เหลี่ยม บริเวณหน้าอาคารเอนกประสงค์เป็นศาลาที่มั่นคงถาวร

วิสัยทัศน์

โรงเรียนบ้านเมืองคอง มุ่งพัฒนาการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษา มีคุณธรรมนำความรู้ รักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น ส่งเสริมการพัฒนาทักษะชีวิตสู่การประกอบอาชีพ ตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง

พันธกิจ

1. ให้บริการจัดการศึกษาโดยให้โอกาสทางการศึกษาครอบคลุมเขตบริการอย่างเสมอภาค
2. พัฒนาหลักสูตร กระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์
3. พัฒนา และส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา เพื่อการ สื่อสาร
4. พัฒนา และส่งเสริมการเรียนรู้ด้านภาษา ทั้งภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ
5. พัฒนา และส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และส่งเสริมด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต ของ นักเรียน
6. พัฒนา และส่งเสริมทักษะชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริม ความสามารถด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น
7. พัฒนา และส่งเสริมครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพ
8. พัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

เป้าประสงค์

1. นักเรียนได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึง และมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา
2. นักเรียนได้รับการพัฒนา และส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยใช้เทคโนโลยีทาง การศึกษาเพื่อการสื่อสาร

3. นักเรียนได้รับการพัฒนา และส่งเสริมการเรียนรู้ด้านภาษา ทั้งภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ

4. นักเรียนได้รับการพัฒนา และส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม และส่งเสริมด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิตของนักเรียน

5. นักเรียนได้รับการพัฒนา และส่งเสริมทักษะชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมความสามารถด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น

6. นักเรียนได้รับการพัฒนา และส่งเสริมครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพ

7. โรงเรียน บริหารจัดการ และพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยความร่วมมือของทุกภาคส่วน

จุดเน้น ของโรงเรียน

ด้านผู้เรียน

1. นักเรียนมีสมรรถนะสำคัญสู่มาตรฐานการศึกษา

1.1 นักเรียนจบชั้น ป.1 สามารถอ่านออกเขียนได้

1.2 นักเรียนชั้น ป.6 ชั้น ม.3 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการทดสอบระดับชาติ (O-NET) ทุกวิชาเพิ่มขึ้น

1.3 นักเรียนได้รับการพัฒนา และส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และส่งเสริมด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต ของนักเรียน

1.4 นักเรียนได้รับการพัฒนา และส่งเสริมทักษะชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมความสามารถด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น

ด้านครูและบุคลากรทางการศึกษา

1. ครูได้รับการพัฒนาองค์ความรู้และสมรรถนะในการสอน การวิจัย อย่างมีประสิทธิภาพ ทุกกลุ่มสาระ และพัฒนาตนเองสู่ครูมืออาชีพ

2. ผู้บริหารสถานศึกษาได้รับการพัฒนาให้มีความสามารถในการบริหารงานทุกด้าน โดยเฉพาะงานด้านวิชาการ ให้มีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล

ด้านการบริหารจัดการ

1. โรงเรียนบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน และการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย

ปรัชญาของโรงเรียน : การศึกษาคือการพัฒนาชีวิต

คำขวัญของโรงเรียน : มีวินัย ใฝ่ศึกษา พัฒนาคุณธรรม

ตราสัญลักษณ์ประจำโรงเรียน : ตราสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น

พื้นฐาน

สีประจำโรงเรียน : สีฟ้า - สีขาว
 สีขาว หมายถึง คุณธรรม จริยธรรมที่แสดงถึง
 ความบริสุทธิ์ ความดีงาม

อักษรของโรงเรียน : ม.ค.
 ต้นไม้ประจำโรงเรียน : ต้นอินทนิล
 อັตลัษณ์ : ยิ้มง่าย ไหว้สวย
 เอกลัษณ์ : มารยาทงาม

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ชาญชัย เพ็ชรประพันธ์กุล (2550) ได้ศึกษาเรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาประเทศไทย จากแนวปรัชญาสู่การนำไปปฏิบัติจริง พบว่า จากการใช้แบบจำลองสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model: SEM) จะสามารถชี้ให้เห็นว่า “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ มีความสมบูรณ์ของตัวแปรต้นและตัวแปรตามครบถ้วนที่จะใช้ในการอธิบายปัญหาการพัฒนาประเทศ ทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง พร้อมทั้งมีพลังในการอธิบายได้ดีกว่าแนวคิดการพัฒนาแบบตะวันตก ทั้งยังสามารถนำไปบูรณาการใช้ได้ทั้งในประเทศกำลังพัฒนาและประเทศที่พัฒนาแล้ว ตัวแปรตาม คือ การพัฒนาประเทศทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ การพัฒนาสังคม การพัฒนาเศรษฐกิจ และการพัฒนาการเมือง ตัวแปรต้นหรือตัวแปรเหตุมีทั้งสิ้น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแรกเป็นกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐศาสตร์ คือ การต้อง “เลือก” ระหว่าง ความพอเพียงพอประมาณกับการแข่งขัน กลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับศาสตร์ด้านการจัดการ คือ การต้อง “จัดการ” การดำเนินงานทุกชั้นตอนอย่างมีแบบแผน ด้วยเหตุด้วยผล โดยอยู่บนพื้นฐานหลักวิชาที่ถูกต้อง กลุ่มที่ 3 เป็นกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสตร์ คือ การต้อง “มี” คุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต ความเพียรพยายาม ความอดทน บนพื้นฐานความมีสติและปัญญาของประชาชนทุกระดับ นักทฤษฎี นักธุรกิจ และเจ้าหน้าที่ของรัฐ

สุขสรุค กันตะบุตร (2550) ได้ศึกษาเรื่อง การบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคธุรกิจ ซึ่งการศึกษาในครั้งนี้ ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการตรวจสอบกิจกรรมทางธุรกิจขององค์กรธุรกิจไทยหลาย ๆ แห่ง จากหลายอุตสาหกรรมด้วยกัน คือ ธุรกิจขนาดกลางและย่อม 296 แห่งจากอุตสาหกรรมหลัก 6 กลุ่มของประเทศชุมพรคานาน่ารีสอร์ท บ้านอนุรักษ์กระต๊าก โรงพยาบาลเทพารินทร์ บริษัทแพรรด้า จิวเวลลี่ จำกัด (มหาชน) บริษัทไทรเพอร์ซิเดนท์ ฟุตส์ จำกัด (มหาชน) บริษัทปูนซีเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน) โดยที่ทั้งหมดได้ผ่านวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ ปี พ.ศ.2540 มาได้อย่างประสบผลสำเร็จ ซึ่งเป็นการแสดงถึงความสามารถที่จะรักษาสมดุลระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ขององค์กร และสามารถยืนหยัดท่ามกลางความยากลำบากทางเศรษฐกิจและสังคมได้เป็นอย่างดี จากการศึกษาพบว่า องค์กรธุรกิจไทยเหล่านี้ มีแนวทางในการดำเนิน

กิจกรรมที่คล้ายคลึงกันซึ่งสวนทางกับแนวทางในการดำเนินธุรกิจกระแสหลัก แนวทางเหล่านี้ยังสอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กล่าวคือ 1) มองการณ์ไกลในการบริหารจัดการธุรกิจ ไม่มุ่งหวังเพียงแต่การสร้างกำไรสูงสุดในระยะสั้น 2) ตระหนักในคุณค่าของพนักงานอย่างจริงจัง และมีการปลดพนักงานในช่วงวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจปี พ.ศ.2540 3) มีความรับผิดชอบต่ออย่างเป็นรูปธรรมต่อผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียของธุรกิจที่หลากหลาย รวมถึงสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยแสดงให้เห็นประจักษ์ทางกิจกรรมทางธุรกิจที่ดำเนินอยู่ และ 4) พัฒนานวัตกรรมในผลิตภัณฑ์และขบวนการในการดำเนินงาน นอกจากนี้ ยังได้เปรียบเทียบแนวทางในการดำเนินธุรกิจขององค์กรธุรกิจที่มีความยั่งยืน 28 องค์กรแห่งโลกตะวันตก (เช่น BMW HSBC และ Nordstrom) ว่าสอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงหรือไม่ ผลการศึกษาบ่งชี้ว่า แนวทางในการดำเนินธุรกิจขององค์กรที่มีความยั่งยืนแห่งโลกตะวันตกเหล่านี้ มีความสอดคล้องกับแนวทางในการดำเนินงานขององค์กรธุรกิจไทยดังกล่าวข้างต้น

อรรถพล อนันตวรสกุล (2552) ได้สังเคราะห์และนำเสนอรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมในการบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การจัดการเรียนการสอน ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบการบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาที่มีการจัดดำเนินการอยู่ในโรงเรียนเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ประกอบด้วย การบูรณาการในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรการบูรณาการในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร และการบูรณาการในการบริหารจัดการศึกษา ทั้งนี้การบูรณาการในการจัดเรียนการสอนพบทั้งในขั้นตอนการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน และขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียน ในด้านการนำเสนอรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมในการบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การจัดการเรียนการสอน ทำโดยการสังเคราะห์บทเรียนในการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบร่วมกับแนวคิดในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม ของ แครทวอล พระพรหมคุณาภรณ์ และ สุมณ อมรวิวัฒน์ สรุปได้เป็นขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมต่อการบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การจัดการเรียนการสอน แบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 การเผชิญสถานการณ์ใหม่ ขั้นที่ 2 การกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมและลงมือปฏิบัติ ขั้นที่ 3 ขั้นการแก้ปัญหาจนเกิดการตระหนักในคุณค่า ขั้นที่ 4 การถอดบทเรียนด้วยหลักคิด 3 ท่วง 2 เงื่อนไข และขั้นที่ 5 การสนับสนุนส่งเสริมให้เกิดการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอจนเกิดเป็นลักษณะนิสัย

จักรปรุฬห์ วิชาอัศววิทย์ (2553) ได้สังเคราะห์บทเรียนและนำเสนอรูปแบบที่เหมาะสมของการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานบนพื้นที่สูงในจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดแม่ฮ่องสอนในการบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาพอเพียงต้นแบบเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพสรุปผลการวิจัยรูปแบบประกอบด้วยเนื้อหา 2 ส่วน คือ 1) องค์ประกอบของรูปแบบประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1) ด้านการบริหารจัดการ ประกอบด้วย นโยบาย วิชาการ

งบประมาณ และการบริหารทั่วไป 2) ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย หน่วยการเรียนรู้ การบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอน สื่อ และแหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการจัดการเรียนการสอน 3) ด้านการพัฒนาบุคลากร ประกอบด้วย การพัฒนาบุคลากร การติดตามขยายผล 4) ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ประกอบด้วย การแนะแนวและระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน กิจกรรมนักเรียน กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

2) แนวทางการนำรูปแบบไปใช้สิ่งที่ควรดำเนินการคือ 1) กำหนดนโยบายการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นนโยบายสำคัญของสถานศึกษา 2) พัฒนาความรู้ความเข้าใจแก่บุคลากรทั้งผู้บริหาร ครู และคณะกรรมการสถานศึกษา และส่งเสริมให้ปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3) ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจแก่ผู้เกี่ยวข้อง 4) ทบทวนหรือปรับปรุงโครงสร้างและพัฒนากิจการการจัดการ 5) จัดทำ ปรับปรุง หรือเพิ่มเติมโครงการ กิจกรรม และปรับแผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา 6) ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา 7) จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรสถานศึกษา 8) เสริมสร้างบรรยากาศ และสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ 9) จัดระบบนิเทศ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผล และ 10) ให้ผู้ปกครองและชุมชน เข้าร่วมในการจัดการศึกษาในขั้นตอนสำคัญทุกขั้นตอน

ภูมิไพรรัตน์ อนุพันธ์(2555) ได้ศึกษายุทธศาสตร์การบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 30 ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทที่เกี่ยวข้องและส่งผลกระทบต่อความสำเร็จการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 30 เพื่อวิเคราะห์ยุทธศาสตร์การบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 30 และเพื่อประเมินความสอดคล้องในการหาค่าความเหมาะสมและค่าความเป็นไปได้ของยุทธศาสตร์และแนวทางการดำเนินการของยุทธศาสตร์การบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 30 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ การดำเนินงานแบ่งเป็น 3 ขั้นตอนคือ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาบริบทโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 30 ดำเนินการโดยวิเคราะห์เอกสาร วิเคราะห์บริบทภายในและภายนอก และกรณีศึกษาโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 30 ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์ยุทธศาสตร์โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 30 ดำเนินการโดยวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) การสังเกตและจดบันทึก (Observation and Field-Note) สรุปรูปข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผู้ให้ข้อมูลคือผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครองและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ขั้นตอนที่ 3 ประเมินความสอดคล้องในการหาค่าความเหมาะสมและความเป็นไปได้ โดยใช้เกณฑ์คะแนนแปรความหมายเป็น 5 ระดับคือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อยและน้อยที่สุด ดำเนินการโดย 1) ตรวจสอบและประเมินความสอดคล้องโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 ท่าน 2) นำเสนอยุทธศาสตร์โดยจัดประชุมวิพากษ์ (Public Hearing) และประเมินความสอดคล้องโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 23 ท่าน ผลการวิจัยพบว่า บริบทที่

เกี่ยวข้องและส่งผลต่อความสำเร็จของยุทธศาสตร์การบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 30 พบว่ายุทธศาสตร์การบริหารงานมี 8 ยุทธศาสตร์ได้แก่ 1)ด้านการบริหารระดับปฐมวัย 2) ด้านการจัดระบบที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา 3) ด้านการพัฒนาทีมงาน 4) ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 5)ด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 6)ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน 7)ด้านการระดมทรัพยากรเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และ8)ด้านการสร้างเครือข่ายสถานศึกษา

จักรปฐพี วิชาอัครวิทย์ (2555) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการสังเคราะห์บทเรียนการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ก่อให้เกิดผลสำเร็จและสามารถเป็นแบบอย่างได้พบว่า 1.1 งานบริหารวิชาการ มีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาโดยบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอน ผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดแทรกหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทุกกลุ่มสาระ โดยเน้นให้ผู้เรียนนำความรู้ไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นการขยายผลสู่การปฏิบัติในครอบครัว ชุมชน ของตนเอง อันเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติตนอย่างมีสติปัญญาและยึดมั่นในทางสายกลาง และดำเนินชีวิตด้วยความซื่อสัตย์สุจริต อดทนแบ่งปัน รับผิดชอบ และอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ตลอดจนรักและภาคภูมิใจในความเป็นไทย ด้านการพัฒนาคุณภาพการศึกษาจัดให้มีการศึกษาวิเคราะห์สภาพความต้องการ ความจำเป็นของสถานศึกษา เพื่อวิจัยและพัฒนาคุณภาพการศึกษา และส่งเสริมให้ครูทำการวิจัยในชั้นเรียนตามความรู้ ความสนใจ และศักยภาพของแต่ละคน และยังมีการประสานความร่วมมือในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษากับสถานศึกษา บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่น และนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา 1.2 งานบริหารงบประมาณ มีการจัดทำและเสนอของบประมาณตามความเหมาะสมและความต้องการที่แท้จริง โดยคำนึงถึงความเหมาะสมและความจำเป็นของสถานศึกษา โดยมีการวิเคราะห์ทิศทางและยุทธศาสตร์ของหน่วยงาน และมีการจัดทำรายละเอียดโครงสร้างแผนงานโครงการและกิจกรรมที่ชัดเจน โดยอยู่บนพื้นฐานของความโปร่งใสและยุติธรรม สามารถตรวจสอบได้ ตลอดจนมีความซื่อสัตย์ในการบริหารการเงิน บัญชี และการจัดซื้อจัดจ้าง 1.3 งานบริหารบุคคล มีการวางแผนอัตรากำลังตามความต้องการและความจำเป็นของสถานศึกษา โดยมีการวิเคราะห์ภารกิจและประเมินสภาพความต้องการกำลังคนกับภารกิจของสถานศึกษา และมีการส่งเสริมให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามีการพัฒนาตนเองตามความต้องการและความจำเป็น ตลอดจนมีความยุติธรรมในการขอเลื่อนขั้นและเลื่อนตำแหน่ง รวมทั้ง มีความเสมอภาคในการได้รับการพัฒนาตามศักยภาพ 1.4 งานบริหารทั่วไป มีการใช้อาคารสถานที่อย่างประหยัด คุ่มค่า ตลอดจนมีการบำรุง ดูแล และพัฒนาอาคารสถานที่ สภาพแวดล้อมของสถานศึกษา และสร้างจิตสำนึกให้ทุกคนมีส่วน

รับผิดชอบในการดูแลรักษา รวมทั้ง มีความเอื้อเฟื้อบริการอาคารสถานที่แก่ชุมชนในการจัดทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้านความสัมพันธ์กับชุมชน มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือเครือข่ายผู้ประกอบการ ชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนการสอน 2) การนำเสนอรูปแบบที่เหมาะสมในการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานผู้วิจัยได้สรุปรูปแบบเป็น “โรงเรียนของพ่อ” โดยบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี เงื่อนไขความรู้ และเงื่อนไขคุณธรรม สู่การบริหารสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน 4 งานคือ งานบริหารวิชาการ ประกอบด้วย 1) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) การวัด ประเมินผล และการเทียบโอนรายวิชา 4) การประกันคุณภาพ และมาตรฐานภายในสถานศึกษา 5) การพัฒนาการใช้สื่อและเทคโนโลยี 6) การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ 7) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพ 8) การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ งานบริหารงบประมาณ ประกอบด้วย 1) การจัดทำและเสนอของบประมาณ 2) การจัดสรรงบประมาณ 3) การบริหารการเงิน 4) การบริหารบัญชี 5) การบริหารพัสดุและสินทรัพย์ งานบริหารบุคคล ประกอบด้วย 1) การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง 2) การพัฒนาบุคลากร งานบริหารทั่วไป ประกอบด้วย 1) อาคารสถานที่ 2) การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อม 3) ชุมชนสัมพันธ์

จักรพรรพ์ วิชาอัครวิทย์ (2559) ศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดเชียงใหม่ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนและการวัดประเมินผล พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระ การเรียนรู้ จะเน้นการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้คิด วิเคราะห์ ถึงรากฐานสำคัญของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และมีการวัดผลและประเมินผลตรงตามแผนการจัดการเรียนรู้ มีการกำหนดเครื่องมือวัด วิธีการ และเกณฑ์การประเมินตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งส่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในภาพรวมสูงขึ้น 2) ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน พบว่า 2.1) การ จัดกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี และยุวกาชาด ได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในกระบวนการต่าง ๆ อย่างกลมกลืน ยึดหลักความมีเหตุผล และความพอประมาณ 2.2) กิจกรรมส่งเสริมการ ประหยัดและอดออม มีการปฏิบัติอย่างจริงจังและส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของครู และนักเรียน รวมทั้งขยายผลไปสู่ชุมชนด้วย 2.3) กิจกรรมส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีการจัดกิจกรรมการ เรียนรู้ให้นักเรียนมีจิตอาสาและการดำเนินวิถีชีวิตที่พอเพียง 2.4) กิจกรรมสร้างระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียนมีการดำเนินการที่ได้ผลเป็นอย่างดี มีกิจกรรมการเยี่ยมบ้าน มีเครือข่ายผู้ประกอบการ มีการ แลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างครูกับผู้ปกครอง และกิจกรรมเข้าค่ายคุณธรรม ส่วนการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 3 องค์ประกอบและเงื่อนไข 2 ประการพบว่า

ความพอประมาณ ครูส่วนใหญ่ได้บูรณาการหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในรายวิชาที่สอนที่ปรากฏในแผนการจัดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมกับเนื้อหาและระยะเวลา การจัดงบประมาณมีความเหมาะสมกับโครงการ การจัดแหล่งการเรียนรู้เหมาะสมและเพียงพอกับความต้องการ มีการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ตามอัธยาศัย

ความมีเหตุผล พบว่า ครูสอนโดยนำแนวคิดและแนวปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ได้อย่างถูกต้อง มีวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการจัดกิจกรรมอย่างชัดเจนและมีเหตุผล

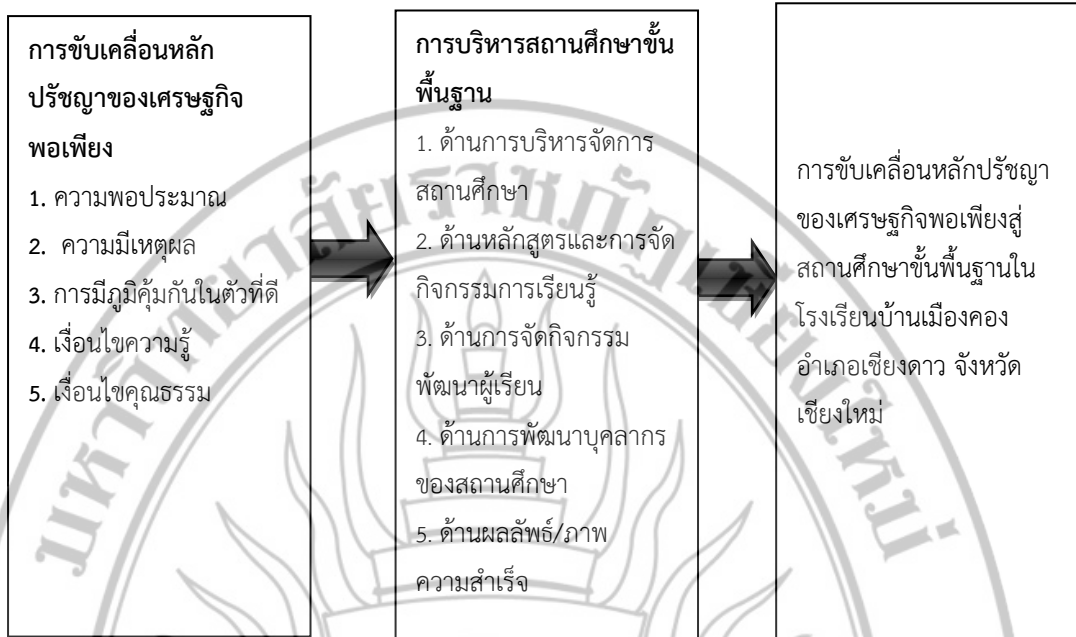
ภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี พบว่า มีการจัดทำแผนงาน โครงการ กิจกรรมที่สามารถปฏิบัติได้จริง สอดคล้องกับวิถีชีวิต มีการกำกับ นิเทศ ติดตามและประเมินผล เพื่อป้องกันความเสี่ยงและความเสียหายที่จะเกิดขึ้น ครูเป็นแบบอย่างที่ดีในการลดค่าใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือย การประหยัดพลังงาน การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย มีการถ่ายทอดองค์ความรู้ซึ่งกันและกัน มีกิจกรรมเพื่อการเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย และการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างหลากหลาย

เงื่อนไขความรู้ พบว่า ครูและผู้เรียนเกิดความรู้ ตามแนวคิดและการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สามารถนำความรู้มาบูรณาการในการจัดการเรียนรู้ การจัดทำโครงการ และเกิดการเรียนรู้วิชาการต่าง ๆ อย่างรอบด้าน สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตประจำวันนำไปประกอบอาชีพ และเผยแพร่ความรู้สู่ชุมชนอย่างต่อเนื่องอย่างเป็นรูปธรรม

เงื่อนไขคุณธรรม พบว่า ครูเป็นแบบอย่างที่ดีด้านคุณธรรม วัฒนธรรม และการรักษาสิ่งแวดล้อม ภายในโรงเรียนและชุมชน ทำให้ชุมชนเกิดศรัทธาและส่งผลให้เกิดการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิดของนักการศึกษา นักวิชาการ และนักบริหารการศึกษา ผู้วิจัยสรุปแนวคิดตามทัศนะของผู้วิจัยได้ว่า การขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนบ้านปางมะเยา อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ มีกรอบแนวความคิดของการวิจัย ดังแผนภาพที่ 2.7

แผนภาพที่ 2.7 กรอบแนวคิดในการวิจัย